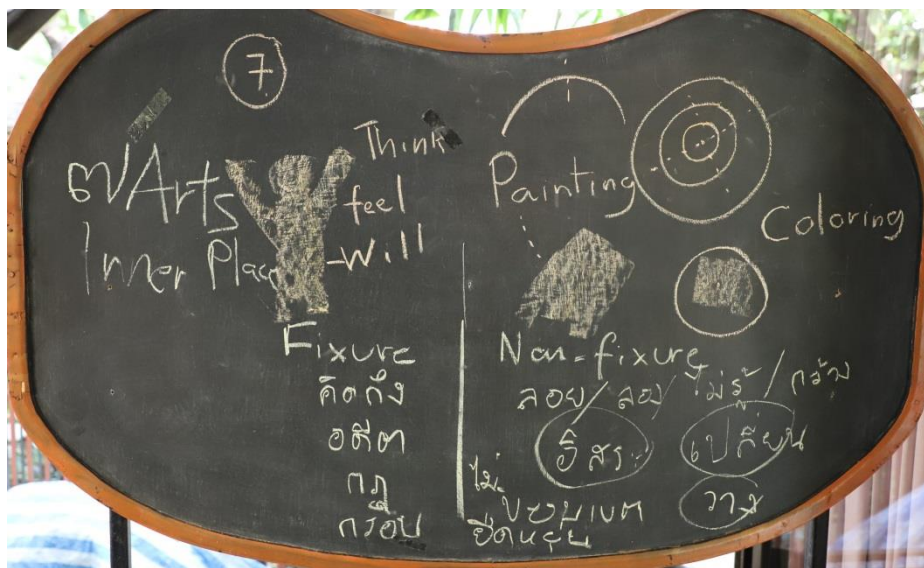

โครงการห้องเรียนพ่อแม่

สำหรับพ่อแม่เด็กปฐมวัย

“เรียนรู้โลก ผ่านความงาม” ครั้งที่ 1

โดย อภิสิทธิ์ จรัสชวนะเพท (ครูอุ้ย) และคณะครูอนุบาลบ้านรัก
และอนุพันธ์ พฤกษ์พันธ์ขจี (ครูมอส)

จัดโดย

อนุบาลบ้านรัก มูลนิธิสยามกัมมาจล และธนาคารไทยพาณิชย์

วันเสาร์ที่ 3 พฤศจิกายน 2561

ณ โรงเรียนอนุบาลบ้านรัก

การอบรมโครงการห้องเรียนพ่อแม่ไทยพาณิชย์ หลักสูตร “เล่นรู้โลก ผ่านความงาม”
ณ อนุบาลบ้านรัก กรุงเทพฯ (เสาร์ที่ 3 พ.ย.61)

วิธีดำเนินการกิจกรรม

- ผู้ปกครองร่วมกันเรียนรู้เรื่องงานบ้าน งานครัว งานสวน และงานศิลปะ เพื่อเตรียมวิธีคิด เตรียมกาย และความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมพัฒนาการลูกทั้งทางร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ

ผลที่เกิดขึ้น

- ผู้ปกครองได้เรียนรู้แนวคิด และฝึกปฏิบัติเครื่องมือนงานบ้าน งานครัว งานสวน และเข้าใจการใช้ศิลปะ สีน้ำ (Painting) เพื่อเสริมจินตนาการสำหรับเด็กในวัย 0-7 ปี และสามารถนำกลับไปใช้กับลูกที่บ้าน

กำหนดการ

08.00 น.	กิจกรรมทำขนมปัง
09.00 น.	กิจกรรมจัดดอกไม้
09.20 น.	กิจกรรมวงกลมนิทานเพลง
09.40 น.	“อนุบาลแบบบ้านตามแนวการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ”
10.20 น.	รับประทานอาหารว่างเช้า (ขนมปัง)
11.00 น.	กิจกรรมศิลปะวาดภาพ
12.30 น.	รับประทานอาหารกลางวัน และเก็บล้าง
13.30 น.	พักผ่อน
13.50 น.	สรุปการเรียนรู้ และพ่อแม่สะท้อนการเรียนรู้

กิจกรรมทำขนมปัง

กิจกรรมทำขนมปังเป็นการพาให้พ่อแม่เห็นคุณค่าของการชวนลูกประกอบอาหาร ซึ่งจะทำให้ลูกเรียนรู้มากกว่าการทำขนม แต่ลูกยังได้เรียนรู้วิชาชีวิต และที่สำคัญเป็นการปลูกพลังเจตจำนงของลูกให้ชัดเจนขึ้น

กระบวนการที่แม่ครูชวนให้พ่อและแม่ทำขนมเป็นวิธีการเดียวกันกับที่ใช้กับเด็กๆ ซึ่งขนมปังเหล่านี้จะถูกนำมาเป็นอาหารว่างของทุกคน โดยแม่ครูจะเตรียมผสมแป้ง และเตรียมอุปกรณ์ในการทำขนมไว้ให้พร้อม ก่อนที่จะมีการเริ่มต้นทำขนม ในระหว่างการทำขนมปัง แม่ครูจะชวนพูดคุย อธิบายส่วนผสมของขนมปัง

ส่วนผสม

- แป้งขนมปัง (ร่อนแล้วค่อยตวง) 4 ถ้วย แบ่งไว้ทำนวล 1/2 ถ้วย
- แป้งเค้ก (ข้าวสาลีชนิดพิเศษ) 1 ถ้วย
- เนย (ทานวนขนมปัง และทาถาดตอนอบขนม)
- นมสด 1/2 ถ้วย
- ผงฟู 1 ช้อนชา
- น้ำตาลทราย 4 ช้อนโต๊ะ
- เกลือ 1/2 ช้อนชา
- น้ำมันงา/น้ำมันพืช 2 ช้อนโต๊ะ
- ไข่ไก่ตีพอง 1 ฟอง
- ยีสต์ 1 ช้อนโต๊ะ (+ น้ำตาลทราย 2 ช้อนโต๊ะ + น้ำอุ่น 2 ช้อนโต๊ะ)
- น้ำอุ่น 1 ถ้วย
- ลูกเกด

วิธีทำ

- ปลุกยีสต์ให้ตื่น (ยีสต์ 1 ช้อนโต๊ะ + น้ำตาลทราย 1 ช้อนโต๊ะ + น้ำอุ่น 2 ช้อนโต๊ะ)
- ร่อนแป้งขนมปัง แล้วตวงให้ได้ 4 ถ้วย แบ่งไว้ทำนวล 1/4 ถ้วยตวง
- ร่อนแป้งเค้ก แล้วตวงให้ได้ 4 ถ้วยตวง เทรวมกับแป้งขนมปัง
- ตีไข่พอแตก ใส่นมสด คนให้เข้ากัน เติมน้ำอุ่น คนให้เข้ากัน
- ผสมทุกอย่างในชามผสม ใช้ไม้พายค่อยๆ คน ตะล่อมให้เข้ากัน
- ใส่น้ำมันพืช นวดแบ่งให้เข้ากัน
- ร่อนแป้งนวลบนโต๊ะ นวดแบ่งในชามผสมให้กลม แล้วคลึงต่อบนโต๊ะ
- หั่นแป้งออกเป็นส่วนๆ นวดให้นิ่ม ก่อนปั้นใช้เนยแต้มที่มือเล็กน้อยเพื่อไม่ให้แป้งติดมือ
- ปั้นเป็นรูปทรงต่างๆ หรือปั้นเป็นขนมปัง ใส่ลูกเกดตรงกลาง ปั้นให้ก้อนกลม คลึงกับโต๊ะเบาๆ
- นำมาวางในถาดที่ทาด้วยเนย หลังจากนั้น พักแป้งประมาณ 30 นาที -1 ชั่วโมง ให้แป้งขึ้นเท่าตัว
- พรมน้ำที่ขนมปังก่อนเข้าเตาอบ
- วอร์มเตาไว้ก่อน นำไปอบไฟกลางจนสุก (ใช้ไฟบน-ล่าง เมื่อหน้าสุกแล้วใช้ไฟล่างอย่างเดียว)
- สังเกตว่าขนมปังติดกันถาดหรือไม่ ถ้าไม่ติดแสดงว่าสุกแล้ว

ครูอุ้ยบอกว่า “การชวนลูกมาทำขนมปัง นอกจากขนมปังอร่อย ๆ ที่เกิดจากน้ำพักน้ำแรงของพ่อแม่และลูกแล้ว สิ่งที่คุณจะได้รับคือการพัฒนากล้ามเนื้อมือ สามารถนึ่งปั้นขนมอย่างจดจ่อได้นาน และ การใช้

จินตนาการในการปั้นขนมปังเป็นรูปทรงต่างๆ ตามที่เขายากจะทำ เด็กจะได้เรียนรู้การสัมผัสกายจากมือที่นวดแป้ง สัมผัสกลิ่นจากแป้ง นม และเนย ซึ่งบางคนใช้ลูกเกดก็ได้สัมผัสรสชาติด้วย

ขนมที่ทำเสร็จออกมาแล้วเป็นการประสบความสำเร็จเล็กๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ที่พ่อแม่สร้างให้ลูกได้ เป็นสิ่งภูมิใจ เมื่อเด็กได้เห็นผลงานจะรู้สึกว่าชีวิตนี้ช่างดีเหลือเกิน และโลกใบนี้ช่างดีจริงๆ สิ่งเหล่านี้ย้อนแย้งกับการที่ให้อู้งานทำแบบฝึกหัดในกระดาน ซึ่งขาดอรรถรส ขาดประสบการณ์บนพื้นฐานของความเป็นจริงของชีวิต แม้ว่าครูจะต้องเตรียมการมากกว่าการทำแบบฝึก แต่ผลที่เกิดขึ้นกับเด็กคุ้มค่า และ**เด็กได้เรียนรู้ทุกวิชาแบบองค์รวม**”

กิจกรรม “จัดดอกไม้ จัดใจ”

กิจกรรมจัดดอกไม้เป็นการเตรียมพ่อแม่ให้มีมุมมองใหม่ในการที่จะทำหน้าที่พัฒนาลูก ให้เห็นพลังธรรมชาติในตัวเด็ก และบทบาทพ่อแม่ในการส่งเสริม และดึงพลังนี้ขึ้นมา

“จัดดอกไม้ จัดใจ” โดยใช้หลักการจัดดอกไม้แบบโคริงกะ ของท่านโมกจิ โอกาดะ ที่พยายามให้ดอกไม้เป็นชีวิตประจำวันของผู้คนด้วย ท่านมีข้อคิดว่า “ดอกไม้ทุกดอกจะฉายแสงของตัวเองออกมา เป็นมาลิจรัสแสง” ดังนั้น **ขอให้ดอกไม้ได้ทำหน้าที่มอบความงามให้แก่ทุกคน และถ้าเด็กได้มีโอกาสช่วยจัดดอกไม้ก็จะรับรู้ได้ว่าดอกไม้ให้พลังชีวิตกับเด็ก**

“ดอกไม้ทำหน้าที่รวบรวมความงาม ณ บริเวณนั้นๆ และมอบความงามให้แก่โลก ผู้จัดมีหน้าที่ทำให้ดอกไม้ได้ทำหน้าที่ของเขาให้ดีที่สุด นั่นคือการจัดดอกไม้ที่สอดคล้องประสานอย่างกลมกลืนระหว่างพลังแห่งดอกไม้ และพลังแห่งจิตใจของผู้จัดดอกไม้

เช่นเดียวกับชีวิตของคนเราก็มีหน้าที่ของเราเหมือนกัน เราอาจจะมาเกิดเพื่อที่จะให้กำเนิดลูกของเรา แล้วก็เลี้ยงเขาให้ได้ดี อันนี้เป็นภาระหน้าที่ของพ่อของแม่อยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าเราจะมีหน้าที่ใดในสังคม แต่เมื่อเรามีลูก เรามีหน้าที่ต้องเลี้ยงเขาให้ได้ดี สนับสนุนให้เขาบรรลุเป้าหมายที่เขาตามมาเกิด

สำหรับกิจกรรมจัดดอกไม้ของโรงเรียนอนุบาลบ้านรัก เป็นกิจกรรมเปิดสัปดาห์ (วันจันทร์) เพื่อสร้างพลังชีวิตให้กับเด็ก ๆ ในวันเริ่มต้นของสัปดาห์ ครูผู้จะชวนให้พ่อแม่สังเกต เมื่อเราได้สัมผัสดอกไม้ ความสดชื่นก็มักจะเกิดขึ้นทันที เด็กก็เช่นกัน เขาจะได้รับพลังจากธรรมชาติ ได้พลังชีวิต เหมือนมาลิ้มรสแสง

เทคนิคและขั้นตอน

1. เลือกหาหม่ที่สวยงามที่สุดของดอกไม้ เลือกดอกไม้ที่ปิ้งเรา และส่งสารมาถึงเราว่าให้ “ตัดฉันสิ ตัดฉันสิ” ไม่ใช่เลือกดอกไม้ที่เราคิดว่าชอบ และวางแผนอยู่ในใจแล้วว่าฉันชอบสีชมพู ซึ่งจินตนาการแบบนี้เกิดกับเด็กได้ง่ายมาก แต่กับผู้ใหญ่เกิดยากมาก
2. เปิดใจกว้าง เลือกแจกัน เลือกสถานที่ที่จะนำแจกันไปวางไว้ และจัดดอกไม้

ความรู้ที่พ่อแม่นำไปใช้กับลูก

เปิดโอกาสให้ลูกจัดดอกไม้เพื่อรับพลังชีวิต พ่อแม่สามารถบอกกับเด็ก ๆ ว่า หน้าที่ของดอกไม้ คือ การที่เขาเกิดมาเพื่อที่จะสร้างความงามให้กับโลก เมื่อดอกไม้เหี่ยวก็ทำให้เด็กได้เรียนรู้ว่า ดอกไม้ดอกนั้นได้หมดหน้าที่ลงแล้ว ก็แค่ดึงออกจากแจกัน แล้วนำดอกไม้ดอกใหม่มาใส่แทน เพราะเด็กเขาจะรู้ว่าดอกไม้บานทุกวัน และก็เหี่ยวลงทุกวันเช่นกัน ดังนั้น **ไม่ว่าดอกไม้จะเหี่ยวหรือสดใส ล้วนมีความหมายทั้งหมด และเป็นเรื่องธรรมชาติที่พ่อแม่ต้องสอนลูกเพื่อเปิดรับพลังของธรรมชาติ และเสริมสร้างพลังชีวิต**

กิจกรรมวงกลมนิทานเพลง

เตรียมความพร้อมของพ่อแม่ในการฝึกถ่ายทอดเรื่องราว แทนการบอกสอน ด้วยบทกลอน บทกวี บทเพลง ที่มีภาษาอันไพเราะ และได้เคลื่อนไหวประกอบท่าทางอย่างมีทิศทาง ผ่านจังหวะอันพลิ้วไหวอ่อนโยน ปนสนุก เพื่อเชื่อมโยงลูกไปสู่ความเข้าใจชีวิตและธรรมชาติอย่างงดงาม

ครูอุ้ยชวนพ่อแม่จับมือกันเป็นแถวเดินออกไปยังสนามหญ้า ซึ่งในระหว่างเดิน แม่ครูทุกคนจะร้องเพลงคลอไปด้วยพร้อมกัน เพื่อเป็นการบอกให้รู้ว่าเรากำลังจะเริ่มกิจกรรมใหม่กันแล้ว ซึ่งเพลงที่ใช้ในขั้นตอนนี้ คือ เพลง “ซาร์ลี” (แต่งโดยครูมัย)

“อาจไม่มีบ้านหลังใหญ่ อาจไม่มีเงินทองมากมาย
อาจไม่มีสิ่งของสุขสบาย แต่หัวใจไม่เคยเหินห่าง
ภายใต้ท้องฟ้ากว้างใหญ่ ยังมีดวงดารามากมาย
เต็มไปด้วยความรักอุ่นสบาย เต็มหัวใจของกันและกัน
แม้จะมีความทุกข์ มีเรื่องราวราวโหดร้าย
เราจะผ่านมันไปด้วยกัน เราจะจับมือกัน
ร่วมเผชิญขวากหนาม จนกว่าจะผ่านพ้นไป

“ไม่ต้องมีบ้านหลังใหญ่ ไม่ต้องมีเงินทองมากมาย
เต็มไปด้วยความรักอุ่นสบาย เต็มหัวใจของกันและกัน”

กิจกรรมวงกลมนิทานเพลง เป็นกิจกรรมที่เด็กๆ จะได้เคลื่อนไหวและร้องเพลงประกอบท่าทางต่าง ๆ เป็นจังหวะเหมือนลมหายใจออก ที่เด็กๆ จะได้อกจากการทำกิจกรรมในห้องมาสัมผัสกับบรรยากาศภายนอก ทำให้รู้สึกผ่อนคลายยามเช้า และที่สำคัญคือเป็นกิจกรรมเพื่อปรับอารมณ์ยามเช้าให้ตื่นตัว เตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้ที่กำลังจะเกิดขึ้นตลอดวัน

เพลง “Good morning dear sun”

Good morning dear sun, Good morning dear earth,
Good morning dear tree, Good morning dear bird
Good morning dear mountain, and fish in the sea
Good morning to you and good morning to me.

การทำท่าทางประกอบเพลง

good morning dear sun

ยืดแขนทั้งสองข้างขึ้นไป ยืดเหมือนมีคนดึงขึ้นจนแตะเพดาน

ขึ้นไปทีห้อยฟ้า ไปที่ก้อนเมฆ จนไปถึงดวงอาทิตย์ ยึดตัวจับดวงอาทิตย์ไว้

good morning dear earth

โน้มตัวลง เอามือแตะพื้นดิน พระแม่ธรณีมอบแผ่นดินให้เราได้เหยียบย่ำ ให้ความเคารพผืนแผ่นดิน

good morning dear tree

ยืดเหยียดตัวไปทางขวา ไปทางซ้าย

good morning dear bird

ขยับแขนขึ้นลง เหมือนนกบินในอากาศ

good morning dear mountain

ทำมือประกบ ยกขึ้นไปเหนือศีรษะ แล้วลดมือลงมา กางแขนออก ย่อเข้า เหมือนอู่มภูเขา

and fish in the sea

ประกบมือตรงกลางลำตัว กระโดดเบาๆ ส่ายมือไปข้างหน้าเป็นปลาว่ายน้ำ

good morning to you

วาดมือไปกว้างๆ มีอากาศเบาบาง

good morning to me

ยกมือขึ้นมาโอบกอดตัวเองไว้

เพลง “สวัสดีตะวัน”

สวัสดีตะวัน	สวัสดีโลกหัล้า
สวัสดีต้นไม้	นกน้อยในนภา
สวัสดีภูเขา	ปลาน้อยในธารา
สวัสดีคุณครู	เพื่อนยาและฉันเอง

ทำท่าทางประกอบเพลง “สวัสดีตะวัน” เหมือนกับเพลง “Good morning dear sun”

- ทุกคนทำท่าเหมือนกัน ยืนอยู่กับที่
- เพิ่มเทคนิค ให้คนที่ใส่กระโปรงเป็นนก คนที่ใส่กางเกงเป็นปลา เมื่อร้องเพลงถึงท่อน “นกน้อยในนภา” ให้คนที่เป็นนกบินไปรอบวงแล้วกลับมาที่เดิม เมื่อร้องเพลงถึงท่อน “ปลาน้อยในธารา” ให้คนที่เป็นปลาว่ายไปรอบวงแล้วกลับมาที่เดิม
- ร้องจังหวะช้าๆ และทำท่าเคลื่อนไหวช้าๆ ยืนอยู่กับที่ ทำความเข้าใจกับความหมาย

วงกลมนิทานเพลง “ช้าง”

เช้าวันหนึ่ง ลูกช้างและแม่ช้างเดินออกไปเที่ยวเล่น ทันใดนั้นเอง เมฆครี้มก็ลอยลงมา และแล้วฝนก็ตั้งเค้า ฝนตกลงมา แล้วฝนก็ตกหนักขึ้น หนักขึ้น ลูกช้างแอบอยู่ใต้ท้องแม่ และแล้วฟ้าก็ผ่าดัง เปรี๊ยะ! ลูกช้างวิ่งหนี (ทุกคนวิ่งหนีไปรอบๆ)

เมื่อกลับมาไม่เห็นแม่ช้างแล้ว ทำยังไงดี ลูกช้างเดินต่อไป “แม่จ๋า ๆ แม่จ๋า ๆ แม่อยู่ไหน” ไปเจอเจ้าเปิดตัวน้อย ก้าบ ก้าบ ก้าบ ลูกช้างถามว่า “พี่เปิด ๆ พี่เปิดเห็นแม่ของฉันไหม” เปิดถาม “ก้าบ ก้าบ ก้าบ แม่ของเธอหน้าตาเป็นอย่างไร” ลูกช้างตอบ “แม่ของฉันหน้าตาอย่างนี้นะ ช้าง ช้าง ช้าง น้องเคยเห็นช้างหรือเปล่า ช้างมันตัวโตไม่เบา จมูกยาว ๆ เรียกว่างวง มีเขี้ยวโค้งงอเรียกว่างา มีหู มีตา หางยาว” พี่เปิดตอบ “ก้าบ ก้าบ ก้าบ ไม่เคยเห็นอะไรแบบนี้เลย ไปข้างหน้าเหอะ”

ลูกช้างเดินหาแม่ช้างต่อไป “แม่จ๋า ๆ แม่จ๋า ๆ แม่อยู่ไหน พี่กระต่าย ๆ พี่กระต่ายเห็นแม่ของฉันไหมจ๊ะ” ลูกช้างไปเจอพี่กระต่าย พี่กระต่ายถาม “แม่ของเจ้าเหรอ หน้าตาอย่างไรเหรอ” ลูกช้างตอบ “แม่ของฉันหน้าตาอย่างนี้นะ ช้าง ช้าง ช้าง น้องเคยเห็นช้างหรือเปล่า ช้างมันตัวโตไม่เบา จมูกยาว ๆ เรียกว่างวง มีเขี้ยวโค้งงอเรียกว่างา มีหู มีตา หางยาว” พี่กระต่ายตอบ “ไม่เคยเห็น ไม่เคยเห็น ไปข้างหน้าเหอะ”

“ฮือฮือ ฮือฮือ” ลูกช้างร้องให้แล้วเดินหาแม่ช้างต่อไป “แม่จ๋า ๆ แม่จ๋า ๆ แม่อยู่ไหน ๆ” ลูกช้างได้ยินเสียงคำรามของเสือ (ทำท่าเสือคำรามเบา ๆ) จึงร้องถามพี่เสือไปว่า “พี่เสือ ๆ พี่เสือเห็นแม่ของฉันไหม” (เสือทำท่าขู่ไล่) “ว้าย น่ากลัว ไม่เอาดีกว่า ๆ”

“เฮ้อ แม่จ๋า ๆ แม่อยู่ไหน ๆ แม่อยู่ไหนล่ะจ๊ะ” ลูกช้างไปเจอพี่กวาง “พี่กวาง พี่กวางเห็นแม่ของฉันไหม” พี่กวางอดเขาที่สวยงามของเขาแล้วถามว่า “แม่ของเจ้าหน้าตาอย่างไรล่ะ” ลูกช้างตอบ “แม่ของฉันหน้าตาอย่างนี้ ช้าง ช้าง ช้าง น้องเคยเห็นช้างหรือเปล่า ช้างมันตัวโตไม่เบา จมูกยาว ๆ เรียกว่างวง มีเขี้ยวโค้งงอ เรียกว่าง มีหูมีตาหางยาว” พี่กระต่ายตอบ “ไม่เคยเห็น ไม่เคยเห็น ไปข้างหน้าเถอะ”

“ฮือ ฮือ” ลูกช้างร้องให้แล้วเดินหาแม่ช้างต่อไป “แม่จ๋า ๆ แม่จ๋า ๆ แม่อยู่ไหน ๆ” ลูกช้างมองเห็นพี่ลิง (ทำท่าลิง) “พี่ลิง ๆ เห็นแม่ของฉันไหม” พี่ลิงตอบ “เดี๋ยวขอฉันขึ้นไปดูข้างบนก่อน แม่ของเจ้าหน้าตาอย่างไร?” ลูกช้างตอบ “อย่างนี้แหละจ๊ะ ช้าง ช้าง ช้าง น้องเคยเห็นช้างหรือเปล่า ช้างมันตัวโตไม่เบา จมูกยาว ๆ เรียกว่างวง มีเขี้ยวโค้งงอ เรียกว่าง มีหู มีตา หางยาว” พี่ลิงตอบ “อ้อ... อยู่ตรงนั้นนนน”

ลูกช้างดีใจ ร้องเรียก “ไปดีกว่า.. แม่จ๋า ๆ ๆ” และแล้วเจ้าลูกช้างก็ได้อยู่กับแม่ของเขา แล้วแม่ก็กอดเขาเอาไว้ (ทำท่ากอดค้ำไว้ครั้งนาที)

กิจกรรมวงกลม เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะโดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง บทกลอน บทกวี ซึ่งจะมีทั้งจังหวะช้า เร็ว นุ่มนวล ชิงช้า ร่าเริง สนุกสนาน และลงท้ายด้วยการสงบนิ่ง

เด็กจะได้เคลื่อนไหวอย่างมีทิศทาง มีเข้ามือนอก มีหมุนไปทางซ้ายขวา เหล่านี้เป็นความพร้อมที่เด็กจำเป็นต้องรู้ ว่ามีเข้ามือนอก มีซ้ายมีขวา บางทีมีกระโดด มีการเลื้อยไปตามทาง บางทีเดินสี่ขา แล้วแต่เราจะให้ความพร้อมอะไรแก่เด็กในเรื่องของทิศทาง แต่เพลงหนึ่งเพลงไม่จำเป็นต้องใส่การเคลื่อนไหวทุกอย่าง นอกจากนี้ เพลงเหล่านี้จะสอนให้เด็กซึมซับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัว

อนุบาลแบบบ้านตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ

โดย อภิสิทธิ์ จรัสชนะเพท (ครูอุ้ย)

ผู้เชี่ยวชาญการศึกษาอนุบาลวอลดอร์ฟ และผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลบ้านรัก

ความหมายของ “อนุบาลแบบบ้าน”

สมัยก่อนพ่อแม่ไม่ต้องให้คนอื่นเลี้ยงลูก ลูกกินนมแม่ ไม่มีขวดนม ถ้านมไม่พอก็มีแม่นม มีพี่บ้าน่าอาช่วยเลี้ยงลูก แต่เมื่อถึงยุคที่เริ่มมีขวดนม มีการแยกแม่ออกจากลูกเพราะความเปลี่ยนแปลงของสังคมจึงทำให้เริ่มมี “สถานที่รองรับการเลี้ยงดูเด็กเล็ก” หรือ Kindergarten แทนพ่อแม่ขึ้นมา ตั้งแต่ช่วงปฏิวัติอุตสาหกรรม

อนุบาลบ้านรักจัดการศึกษาแนววอลดอร์ฟ ซึ่งเกิดขึ้นในยุคสงครามโลกครั้งที่ 1 หลังจากที่ผู้คนกระจัดกระจาย การศึกษาแนวนี้ก็ได้กระจายไปทั่วยุโรปและมาถึงเอเชีย เช่นที่ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งวอลดอร์ฟในแนวของญี่ปุ่นคือ แบบที่อนุบาลบ้านรักนำมาเป็นต้นแบบและปรับใช้ให้เหมาะสมกับสังคมไทย เพราะมีวัฒนธรรมประเพณีคล้ายกันอยู่บ้าง

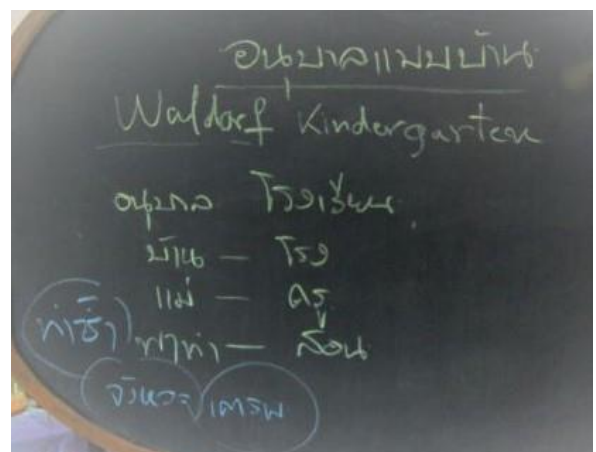
ภาพใหญ่ของการศึกษาวอลดอร์ฟ คือการที่แม่เลี้ยงลูก แต่คำถามคือ แล้วแม่เลี้ยงลูกอยู่ที่ไหน แม่เป็นใคร แม่คนนั้นก็พยายามเลี้ยงลูกให้เข้าใจว่าโลกที่แม่ลงมาอยู่ก่อนหน้านี้เป็นอย่างไร เข้าใจไปถึงทั้งความดี ความงามที่โลกใบนี้มี สิ่งที่เราพยายามทำอยู่จริง ๆ มีเพียงเท่านี้ แต่เป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ เพราะที่อนุบาลบ้านรักจัดการ

เรียนที่สังคมส่วนใหญ่คุ้นเคยออกไป คือ ไม่มีสอนเขียนอ่าน แต่ที่อนุบาลบ้านรักให้การเรียนรู้แก่เด็กในเรื่อง วัฒนธรรม เทศกาล วิถีชีวิตของแม่ที่อยู่บ้านแล้วก็เลี้ยงลูกไปด้วย เพราะเราเชื่อมั่นว่าเรื่องเหล่านี้ต้องทำก่อน ที่จะเขียนอ่าน เพราะถึงอย่างไรตอนเข้าเรียนชั้นประถมเด็กทุกคนต้องเรียนเขียนอ่านอยู่แล้ว ดังนั้น อนุบาลจึงควรเป็นแบบบ้าน คือ บ้านและสิ่งแวดล้อมในบ้านเป็นอย่างไรก็ทำห้องอนุบาลให้เป็นแบบนั้นด้วย มีโต๊ะอาหาร มีมุมเล่น มีมุมนอน มีห้องน้ำ (ที่ไม่ไกลจากห้องอนุบาล) ห้องครัว และทุกส่วนใช้งานได้จริง

คนส่วนมากเข้าใจผิดมานานว่า อนุบาล คือ โรงเรียน แต่ความหมายและความเป็นจริงคือ **เด็กระดับอนุบาลยังไม่ได้เข้าโรงเรียน** ก่อนหน้านี้ใช้ชื่อศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ เพราะฉะนั้นเกณฑ์เรียน ซึ่งก็คือชั้นประถมศึกษา ถ้าก่อนเกณฑ์ก็ให้มาอยู่อีกสถานที่หนึ่งที่ไม่ใช่โรงเรียน แต่ก่อนบริเวณอนุบาลบ้านรัก คือ พื้นที่ที่คุนย่าของครูอุ้ยเลี้ยงเด็กก่อนเกณฑ์มาตั้งแต่สมัยสงครามโลก และคนแถวนี้ไม่มีโรงเรียน คุนบูจึงบอกว่าเมื่อเด็กไม่มีที่เรียน เราเปิดบ้านให้เด็กมาเรียน และตั้งแต่นั้นมาเราก็ยังไม่เคยปิดบ้านนี้เลย มีนักเรียนเข้ามาเรื่อย ๆ จนกระทั่งได้ใบอนุญาต ครูอุ้ยก็มารับช่วงเป็นรุ่นที่ 3 แต่สำหรับครูอุ้ยคิดว่าถ้าเป็นโรงเรียนจะใหญ่เกินไป จึงขอทำแค่อนุบาลก็พอ เมื่อเราทำอนุบาลให้น้ำตาเป็นบ้าน ฉะนั้นหมายความว่าทุกบ้านทำได้หมด แต่อนุบาลก็ไม่ใช่โรงเรียน เพราะเรากำลังทำหน้าที่ก่อนเกณฑ์

ดังนั้น เราต้องช่วยให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียน เช่น ถ้าเด็กได้รับมอบหมายงานที่มีความหมาย เขาจะมีความสนใจที่จะทำงาน เช่น ทำขนมปังตอนเช้าเพื่อนำมารับประทานเป็นอาหารว่างตอนสาย ถ้าไม่ได้ทำก็จะไม่ได้รับประทาน และถ้ามาสายก็จะไม่ได้ทำ ดังนั้น เด็กจะกระตือรือร้นที่จะอยากทำงาน และตรงต่อเวลา มาให้ทันได้ทำขนม **ประสบการณ์จริงและความสำเร็จที่เด็กได้จากการทำงานมีคุณค่าต่อเด็กมากกว่าการให้เด็กนั่งทำแบบฝึกหัด ตอบข้อสอบถูกผิด** และสำหรับการจัดดอกไม้ เพราะดอกไม้มีหน้าที่มอบความงามให้กับโลก การที่เด็กได้ใกล้ชิดพลัษัทรธรรมชาติ เป็นอีกระดับหนึ่งของการให้ประสบการณ์การเรียนรู้

ดังนั้น “อนุบาลไม่ใช่โรงเรียน” แต่อนุบาล คือ “บ้าน” ครูในห้องอนุบาล คือ “แม่” ที่ไม่ได้มีหน้าที่สอน แต่มีบทบาทในการ “พาทำ” คือ ทำไปด้วยกัน และต้อง**มีเป้าหมายว่าพ่อแม่อยากจะให้ประสบการณ์อะไรกับลูก** ต่างจากการสอนตามโรงเรียนทั่วไปที่ครูต้อง

จัดการเรียนการสอนให้ มีการจัดวางทุกอย่างไว้เรียบร้อยแล้ว นักเรียนมาถึงนั่งเป็นแถว ครูสาธิตการสอน แต่สำหรับการพาคำดูยุ่งเหยิงกว่า ตรงที่ครูต้องอยู่ตรงนั้นกับเด็กตลอดเวลา อยู่กันเป็นกลุ่ม ครูไม่มีพักเที่ยง ครูไม่มีพักทานกาแฟส่วนตัว ครูต้องอยู่กับเด็กทั้งวันตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น เหมือนกับแม่ที่ไม่สามารถที่จากลูกไปได้เลย

กระบวนการ “พาคำ” อยู่บนหลัก 3 R

1. Repetition “ทำซ้ำ” เป็นวิธีการเรียนรู้ของมนุษย์ตัวเล็กๆ ถ้าเด็กไม่ทำซ้ำ จะไม่สามารถเริ่มต้นเรียนรู้และทำสิ่งใหม่ๆ ได้ ตัวอย่างเช่น

- เด็ก 1 ขวบ กว่าที่จะเดินได้จะต้องคลาน แล้วงยโยงหยก ยืนไม่ได้เสียที ก็จะกลับไปคลานใหม่ แล้วงยโยงหยก ตั้งไข่ไม่ได้ก็จะกลับไปคลานใหม่ และงยโยงหยก ไม่มีเด็กคนไหนย่อท้อเลย เพื่อที่จะยืนได้ เดินได้
- สำหรับเด็ก 2 ขวบที่กำลังหัดพูด จะฝึกหัดริมฝีปาก เล่นน้ำลายซ้าๆ จนกระทั่งออกเสียงได้ และจะออกเสียงนั้นๆ ตลอดเวลา จนกว่าจะได้คำใหม่

พ่อแม่มักจะคิดอยู่เสมอว่าจะต้องให้ลูกได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อให้ได้ประสบการณ์ใหม่ๆ ลูกจึงจะเก่ง ทั้งๆ ที่ลูกเพิ่งเรียนรู้เรื่องนั้นได้ แม่ก็ไปหาแบบฝึกหัดใหม่ให้ ยกตัวอย่างเช่น การใส่รองเท้า ลูกเพิ่งจะเรียนรู้ว่าเอาเท้าใส่ลงไปรองเท้าคู่นี้ได้แล้ว แม่ก็ไปหาซื้อรองเท้าใหม่ที่มีวิธีการใส่แตกต่างจากคู่เดิม แต่รู้ใหม่ว่าเป็นสิ่งที่ยากสำหรับเด็กเล็ก เสื้อผ้าก็เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น อยากให้พ่อแม่ลองดูว่า การทำซ้ำมีความหมายอย่างไร **ถ้าเขาไม่ได้ทำซ้ำ เขาไม่สามารถที่จะเริ่มต้นอะไรใหม่ได้**

เด็กจึงยังเรียกร้องขอนิทานเรื่องเดิม แต่แม่ก็อยากเปลี่ยนนิทานเรื่องใหม่ให้ลูก เพราะเราไม่รู้มาก่อนว่าการทำซ้ำจะทำให้เด็กก้าวหน้า

2. Rhythm “จังหวะ” ที่ไม่ใช่กิจกรรมเข้าจังหวะ ไม่ใช่จังหวะของเสียงเพลง แต่เป็นจังหวะของลมหายใจ “เข้า-ออก” **จังหวะที่สอดคล้องสัมพันธ์กับความเป็นจริงในธรรมชาติ ลึนไหล** (เช่น โลกที่หมุนรอบตัวเองเกิดกลางวัน-กลางคืน หมุนรอบดวงอาทิตย์ในรอบปี เกิดเป็นฤดูกาลต่างๆ) เด็กควรจะนอนเป็นเวลา ไม่ตึกเกินไป ขับถ่ายตอนเช้าสม่ำเสมอ แต่ถ้าผิดจังหวะเด็กจะรู้สึกไม่สบาย

“ถ้าเด็กเล่นดีจะนอนหลับดี ถ้าเด็กกินดีจะถ่ายดี”

หากกิจวัตรของเด็กเปลี่ยนไปเป็นจังหวะเหมือนลมหายใจเข้า-ออก ผ่อนหนักเบาในทุกวันและทุกสัปดาห์ ทุกอย่างก็จะต้อง นอนถูกต้อง เล่นถูกต้อง พลังชีวิตของเด็กก็จะถูกพัฒนา

คำถาม : ลูกเล่นอยู่บ้านก็เล่นดีแต่ทำไมไม่หลับ

ครูอ้อย : ให้สังเกตคุณภาพการเล่นของเด็กด้วย ถ้าเล่นแบบเหวี่ยงหัวมั่ว เล่นแล้วได้จินตนาการ เล่นแล้วไม่โมโห ถือว่าสุขภาวะการเล่นของเขาดีมาก แบบนี้กล่อมแป๊บหนึ่งก็หลับแล้ว ส่วนการกินดีคือ ไม่เลือกกินจนมากเกินไป จนทำให้มีปัญหาเรื่องระบบขับถ่าย รวมถึงเรื่องอื่น ๆ ถ้าสัมภาษณ์คุณพ่อคุณแม่ก็จะรู้เลย บางบ้าน กว่าลูกจะได้กลับบ้านพ่อแม่ก็พาแวะเที่ยวกันไปหลายชั่วโมงไม่ถึงบ้านสักที เจ่รถติด ก็เครียดกันอยู่บนรถ พอถึงบ้านก็จะหงุดหงิด ทั้งพ่อแม่ก็เหนื่อย ลูกก็แ่ แบบนี้เรียกว่า “ผิดจังหวะ”

ดังนั้น หากต้องการให้เด็กวัยอนุบาลมีพลังชีวิตที่ดี เราจะต้องทำให้ในหนึ่งวันมีจังหวะแบบเดียวกับลมหายใจ ตื่นเข้ามาสดชื่น คุณครูเตรียมบ้านให้เป็นแบบบ้าน ทำงานเสร็จแล้วเข้ามาอยู่ในห้องก่อน แล้วจึงออกไปทำกิจกรรมวงกลมที่สนามหญ้าหรือหน้าบ้าน พอออกไปนอกห้องเป็น “หายใจออก” แล้วกลับเข้ามาในห้อง “หายใจเข้า” มาเล่นที่มุมบ้านมีของเล่นจากวัสดุธรรมชาติ ทั้งหิน เปลือกหอย กิ่งไม้ ฝ้าย ให้เล่นบทบาทสมมติกันไป สามารถยืมโต๊ะเก้าอี้ของครูได้หมดเลย เอามาทำเป็นบ้านทำเป็นรถ แล้วแต่เด็กที่เขาอยากจะทำ เขาก็จะเล่นกัน ใช้เวลาเล่นประมาณสัก 45 นาที เสร็จแล้วจึงกลับมารวมอีกที และรับประทานอาหารด้วยกัน ซึ่งจะมีพิธีกรรมเล็กน้อยเพื่อให้ทุกคนรับประทานอาหารพร้อมกัน อาจจะดูยุ่งยากสักหน่อย เช่น เด็กๆ ต้องรินน้ำ ต้องแจกจาน แจกอาหาร แต่ว่าเด็กก็จะรู้สึกว่าเขาจะต้องประพฤติตัวดีเมื่อทานอาหารร่วมกับคนอื่น ต้องมีพิธีตองนิดหน่อย เป็นเสมือนการ “หายใจเข้า” ทานอิ่มแล้วก็ออกไปข้างนอกไปเล่นสนาม เป็น “หายใจออก” เล่นอะไรก็ได้ ไม่มีโทษของครู แม่ครูก็แค่ไปยืนคอยดูระวังอันตรายเท่านั้น

เมื่อเล่นกลางแจ้งเสร็จ เสมือนปล่อยลมหายใจออกแล้ว ก็กลับเข้ามาทานอาหารกลางวันด้วยกัน จะเริ่มมีพิธีตองอีกเหมือนตอนทานอาหารว่าง เด็ก ๆ ต้องตักอาหารเอง ต้องทานอาหารให้หมด ทำข้าวหกต้องใช้มือนิยบใส่ภาชนะให้เรียบร้อย ซึ่งเรื่องนี้จะเน้นมาก

เพราะฉะนั้น ในหนึ่งวันของเรา ถ้าจัดจังหวะอย่างดี ทุกเวลาเวลาที่เด็กอยู่กับแม่ครู เด็กจะได้เรียนรู้ทุกวิชา ไม่จำเป็นที่จะต้องทำแบบฝึกหัดในกระดาษเลย และก่อนจะนอนแม่ครูก็จะนิทานตั้งโต๊ะ เด็กๆ ก็ได้ภาษา ได้ฟัง ได้ดู ได้รู้ว่าตัวละครมีความเป็นมาอย่างไร ภาษาที่ใช้เล่าเป็นภาษาบทกลอน เป็นภาษาที่มีสัมผัส เด็กจะได้

ภาษาในระดับที่สูงขึ้นไป เพราะฉะนั้น กิจกรรมในหนึ่งวันที่แม่ครูจัดให้ จังหวะเวลาเหล่านี้สอดคล้องไปกับลมหายใจเข้า-ออก มาอย่างสบาย ๆ ไปอย่างสบาย ๆ และเก็บได้ทุกขั้นตอน เด็กจะรู้สึกว่าคุณอยู่ภายในเนื้อในตัวเขาอย่างเป็นธรรมชาติ

3. Reverence “ให้ความเคารพ” ไม่ใช่เชิงสัญลักษณ์ แต่เป็นการ “**ให้เกียรติลูก**” ในฐานะมนุษย์ตัวน้อยที่มีสิทธิในการเกิดมาบนโลกใบนี้และมีอิสระทั้งร่างกายและความคิด พ่อแม่จะต้องไม่ตีกรอบให้ลูกจนเกินไป

ตัวอย่างหนึ่งของการให้ความเคารพของอนุบาลบ้านรักคือ “การจัดงานวันเกิด” เพื่อแสดงความรู้สึกว่า เราดีใจกับเขาด้วยที่เขาได้เกิดมาเป็นลูกของคุณพ่อคุณแม่ แล้วก็ได้ลงมาทำหน้าที่ที่ดีที่สุดของโลกมนุษย์ ในฐานะที่เราได้เกิดมาเป็นมนุษย์ เพราะฉะนั้น เด็กอนุบาลทุกๆ คนจะได้รับการจัดวันเกิด ซึ่งจะสังเกตเห็นว่าแม่ครูมีมงกุฏ มีเทียน เหล่านี้เป็นอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการจัดวันเกิดให้กับเด็ก และแม่ครูมักจะเล่านิทานในกิจกรรมวันเกิด เพื่อบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าของวันเกิดเสมอ

วันหนึ่ง ดวงดาวดวงน้อยดวงหนึ่งเขามองลงไปพื้นโลก เขามองเห็นแล้วบอก “โอ้โฮ พื้นหญ้าก็เป็นสีเขียว บนฟ้าก็มีนกเต็มไปหมดเลย ที่พื้นน้ำก็มีปลาว่ายน้ำเต็มไปหมดเลย อยากจะเป็นมนุษย์บนโลกจังเลย” ดังนั้น เขาก็มองหาพ่อแม่ “อ๊วย พ่อแม่คู่นี้รักกันอย่างดีเลย ฉันอยากจะลงมาเกิดเป็นลูกของคุณพ่อคุณแม่คู่นี้ แต่คู่นี้เขามีพี่ชายไปคนหนึ่งแล้ว ไม่ใช่ไร ลงมาเป็นน้องก็ได้ เดี่ยวจะลงมาทำให้บ้านนี้น้ำอยู่มากขึ้น ต้นไม้ก็เป็นสีเขียวมากขึ้น จะรดน้ำต้นไม้ แล้วก็พื้นทรายทั้งหมดนี่นะ จะดูแลอย่างดีเลย จะดูแลไม่ให้มีสิ่งสกปรกเลย ในทะเลก็เหมือนกัน” ... ลงมาทำแต่หน้าที่ที่ดีๆ เสร็จแล้ว เขาก็ต้องลงมามองดูว่าคุณพ่อคุณแม่พร้อมที่จะรับเขาเมื่อไหร่ คุณแม่ก็บอกว่า “มานอนรอในห้องคุณแม่สัก 9 เดือนก่อนนะ”

บทกลอนวันเกิด

ตัวเจ้าเป็นดาวดวงน้อยอยู่บนฟากฟ้าในยามค่ำคืน
 มองเห็นโลกใบกลมสดชื่น ต้นไม้ร่มรื่นผู้คนมากมาย
 อยากลงมาช่วยสร้างโลกให้หมดทุกข์คลายโศกมีสุขเต็มที
 มองดูพ่อแม่คุณนี้ รักกันนานปี อยากมีลูกผูกใจ
 จึ่งชวนหมู่ดาวหลายดวงเรียงร้อยเป็นพวง รดเลื่อนแล่นไป
 รุ่งทอดสะพานรักให้ เจ้าจงลงไปรออยู่ในครรภ์
 พ่อแม่ต่างเฝ้ารอคอย เฝ้าคอยลูกน้อย เฝ้าคอยใจมั่น
 ลูกน้อยเติบโตในครรภ์ พ่อแม่นับวันรอเจ้าเกิดมา
 วันนี้เป็นวันเกิดเจ้า ในครอบครัวเราตื่นตื่นนักหนา
 ปากนิิด จมูกน้อย หน้าตา เจ้าแบ่งเอามาจากพ่อแม่เท่ากัน
 เติบโตเจ้าจงมั่นใจ เป็นคนดีให้ได้ดังเจ้าตั้งมั่น
 จงรักและจงผูกพัน นำความสุขสันต์ให้โลกเราเอย
สุขสันต์วันเกิดนะลูก.....

การจัดงานวันเกิดของอนุบาลบ้านรัก

หากมีเด็กเกิดในวันนั้น ครูและพ่อแม่จะมาร่วมกันแต่เช้าเพื่อทำเค้ก เชิญคุณพ่อคุณแม่และเจ้าของวันเกิด มา ทุกคนจะให้เกียรติเด็กเจ้าของวันเกิด ที่เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว มีหน้าที่อันยิ่งใหญ่มาก วันนั้นจะเป็นวันพิเศษ ของเจ้าของวันเกิด จะมีการร้องเพลง “บทกลอนวันเกิด” ให้เด็ก จากนั้น ให้เขาตัดเค้กให้เพื่อนและตัดกลับบ้าน อีก 1 ชิ้น จากนั้น แม่ครูจะถามเจ้าของวันเกิดว่าวันนี้อยากจะทำอะไร ซึ่งสิ่งที่เด็กๆ ตอบออกมา ก็มักจะตอบในเชิงว่าเขาอยากจะทำอะไร เพราะเขาได้รู้แล้วว่า เขาเกิดมาเพื่ออะไร

ขั้นตอนการจัดงานวันเกิด

1. เตรียมเค้กและนมสำหรับเด็ก
2. เตรียมอุปกรณ์งาน ช้อน แก้ว
3. จัดเทียนให้ครบตามจำนวนปี (ถ้าเด็กอายุครบ 4 ปี ก็จัด 4 เล่ม) และจัดเทียนเพิ่มอีก 1 เล่ม เพื่อให้เด็กรู้สึกว่ นับจากวันนี้คือวันที่เขาจะก้าวไปสู่ปีที่อายุ 5 ขวบ
4. พาเด็กเดินไปตามเส้นปีและชวนคุย เช่น ปีที่ 1 ลืมตาดูโลก ปีที่ 2 เขาทำอะไรได้ (เช่น เดินได้ พูดได้ พูดคำแรกว่าอะไร ปีที่ 3 ทำอะไรได้ ร้องเพลงได้ ปีที่ 4 ทำอะไรได้ เช่น ซี่จักรยานได้ เมื่อถึงปีที่ 5 ให้กล่าวร้องเพลงและบอกว่าปีนี้เป็นปีที่เราจะอวยพรให้หนูไปสู่ปีที่ 5 และเขามีความตั้งใจที่จะทำอะไร
5. จากนั้น พาเขาเดินหรือกระโดดพร้อมกับกล่าวว่า “เข้าสู่ปีที่ 5 แล้วนะ” เพื่อให้เขารู้ว่าเขาโตขึ้นมาอีก 1 ปี และเพื่อให้เด็กนับถือตัวเองด้วย

ครูเปลี่ยน เด็กเปลี่ยน

ในแนวทางของวอลดอล์ฟเชื่อว่า **เด็กที่สร้างปัญหาในห้อง เป็นเพราะว่าเขาอาจจะไม่ได้รับมอบหมายให้ทำงานที่ดี งานที่มีคุณค่า** และหากเด็กที่สร้างปัญหาถูกกีดกันให้ออกไปข้างนอกก็มักจะน้อยใจ แต่ถ้าเปลี่ยนมาลองมอบหมายงานที่สำคัญให้เขาทำ เช่น ไปจุดเทียนไหว้พระ ครูให้เขาถือเทียน **เมื่อเด็กได้ทำในสิ่งที่คิดว่าครูไม่กล้าให้ใครทำ** เขาจะตั้งใจประคองเทียนไปวางที่หน้าพระพุทธรูป และกราบพระอย่างสวยงาม **เราจะเห็นความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมเขา เด็กเองจะรู้สึกว่าสิ่งที่ตัวเองได้รับมอบหมายนั้นยิ่งใหญ่** เขาก็จะวางตัวอีกแบบหนึ่งและทำได้อย่างดีและตั้งใจมาก

เราจะไม่เห็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงในตัวเด็กได้ หากเราไม่เคยเข้าใจเขา หรือไม่เคยมอบหมายงานที่ดีให้เขา เราไม่เคยเคารพในตัวเขาเลย แล้วเราก็ตัดสินว่าเขามีปัญหาในห้องเรียน ดังนั้น เราต้องเปลี่ยนมุมมองใหม่

หลักของการพาทำ 3 R นี้ จะทำให้สิ่งที่เราตั้งใจทำประสบความสำเร็จ คือ พ่อแม่จะต้อง

1. Repetition ทำซ้ำ
2. Rhythm มีจังหวะที่สอดคล้องกับธรรมชาติ
3. Reverence ให้ความเคารพ

กิจกรรมรับประทานอาหารว่าง (ขนมปัง)

เพื่อเตรียมความเข้าใจของพ่อแม่ ให้เห็นความหมายของการรับประทานอาหารว่างของเด็ก เป็นการให้เด็กฝึกมารยาทบนโต๊ะอาหาร ฝึกวินัยและการรอคอย มอบหมายให้พี่มีหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลน้อง ที่จะทำให้เด็กเห็นคุณค่าของตนเอง

ขั้นตอนการจัดโต๊ะอาหารว่าง

1. แจกวางจาน ช้อนและช้อน และแก้วนม ตามลำดับ
2. นำขนม (ขนมปังซึ่งพ่อแม่ร่วมกันปั้นเมื่อเข้ามาเสิร์ฟ)
3. รินน้ำสมุนไพรรสผลไม้ให้ทุกคน

ที่อนุบาลบ้านรัก พี่อนุบาล 3 จะผลัดกันเป็นผู้รินน้ำและเสิร์ฟอาหารให้กับน้องเล็ก ซึ่งการมีบทบาทและหน้าที่ทำให้เด็กรู้สึกมีคุณค่า รู้สึกภาคภูมิใจ ที่ได้ดูแลรุ่นน้อง และเป็นการฝึกกล้ามเนื้อ ความสัมพันธ์ของตาและมือในการรินน้ำไม่ให้หก ส่วนน้องก็เรียนรู้ว่าการรอคอยให้ทุกคนได้อาหารครบแล้วค่อยทานพร้อมกันเป็นการฝึกวินัยและการรู้จักรอคอย

ก่อนทานของว่างแม่ครูจะจุดเทียน เป็นสัญญาณของการเริ่มต้นรับประทานของว่าง จากนั้น ให้พ่อแม่ทุกคนที่นั่งอยู่รอบโต๊ะจับมือกันและท่องบทกลอน

“อาหารว่างเข้านี้ เรายับประทาน ขนมปัง น้ามะตูม เราขอสัญญาว่า จะรับประทานให้หมด”

“โลกผู้มอบอาหารนี้ให้ ตะวันผู้ทำให้สุกเหลืองงาม

บุญคุณโลกและดวงตะวัน จะจารึกไว้ในใจเราตลอดกาล”

“ขอขอบคุณอาหารมื้อนี้ ขอขอบคุณค่ะ/ครับ”

เมื่อทานอิ่มทุกคนช่วยกันเก็บจานใส่ตะกร้า โดยแม่ครูจะเลื้อนตะกร้าไปบนโต๊ะ ส่งต่อกันไปที่ละคนพร้อมกับผ้าให้เช็ดโต๊ะ และในระหว่างที่เก็บจาน แม่ครูก็จะร้องเพลง

“ล่อย ล่อย ล่อย ล่อยไปตามน้ำใส
ล่อยไป ล่อยไป ล่อยไป ล่อยไป
ล่อยไปให้เย็นใจ”

แม่ครูจะร้องเพลงนี้ซ้ำไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะเก็บจานครบรอบโต๊ะ เมื่อเก็บจานและแก้วหมดแล้ว แม่ครูจะดับเทียนที่จุดไว้ตั้งแต่ตอนต้น และตามด้วยการร้องเพลงพร้อมทำท่าทางประกอบ

“คุณแมลีแมกซ์ แมกซ์ แมกซ์	สวมใส่กระโปรง โปรง โปรง
ที่มีกระดุม ดุม ดุม	สีแดง และดำ ดำ ดำ
เธอขอเงินแม่ แม่ แม่	ห้าสิบบ สตางค์ ตาง ตาง
เพื่อจะไปดู ดู ดู	ช้างเดินระบำ บำ บำ
เธอกระโดดสูง สูง สูง	ขึ้นไปบนฟ้า ฟ้า ฟ้า
แล้วไม่กลับมา มา มา	ถึงเดือนพฤศจิกายน

และเมื่อจบเพลง แม่ครูชวนพ่อแม่ที่นั่งอยู่รอบโต๊ะอาหารจับมือกันอีกครั้งพร้อมกับท่องบทกลอน

“ขอขอบคุณอาหารมื้อนี้ ขอขอบคุณค่ะ/ครับ”

หลังรับประทานอาหารเสร็จ พี่อนุบาล 3 จะผลัดเวรกันเป็นผู้ล้างจาน แก้วน้ำ เป็นการฝึกความรับผิดชอบ

กิจกรรมศิลปะวาดภาพ

โดย อนุพันธ์ พุกษ์พันธ์ขจี (ครูมอส)

นักศิลปะบำบัดตามแนวมนุษยปรัชญา

จากกิจกรรมระบายสีน้ำสู่การเรียนรู้การเคารพจินตภาพของลูก โดยไม่ตั้งโจทย์ และให้อิสระภาพลูกในการพัฒนาพลังเจตจำนง พ่อแม่มีหน้าที่เตรียมงาน เตรียมพื้นที่และปล่อยให้เขาทำงานของเขาไปโดยไม่ตัดสิน และมีหน้าที่ชื่นชมในความสำเร็จ การทำงานศิลปะจะทำให้พ่อแม่เข้าใจโลกของลูก โดยไม่พาเอาประสบการณ์เดิมของพ่อแม่เข้าไปใส่ในภาพของเด็ก

ครูมอสจบครุศาสตร์ ภาควิชาประถม มาฝึกงานกับอนุบาลบ้านรัก ก่อนที่จะไปเรียนต่อประเทศเยอรมัน และมีโอกาสได้เรียนการศึกษาในแนวฮอลดอร์ฟอยู่ช่วงหนึ่ง จากนั้น จึงไปเรียนศิลปะก่อนจะกลับมาทำงานในโรงพยาบาลที่ประเทศไทย ได้ทำงานเผยแพร่งานศิลปะบำบัดในแนวของมนุษยปรัชญาซึ่งสมัยนั้นก็ถือว่าเป็นสิ่งใหม่ แต่ผ่านไป 15 ปีแล้ว เรื่องนี้ก็ได้ไหมอีกต่อไป

ทำไมเด็กอนุบาลจึงจำเป็นต้องระบายสี

สิ่งสำคัญที่สุด ไม่ว่าจะเป็นงานศิลปะบำบัดหรือในงานการศึกษาของเด็กอนุบาลในแนว Kindergarten คือ เราใช้เรื่องของกระบวนการระบายสีเข้ามาทำงานกับเด็กๆ ในการศึกษาในเส้นทางของมนุษยปรัชญาหรือวอลดอร์ฟ ไม่ได้เป็นวิชา แต่มองเป็นองค์รวม รูดอล์ฟ สไตเนอร์ มีฐานคิดว่า **“ศิลปะพัฒนาด้านจิตวิญญาณ”** ดังนั้น เมื่อไม่ได้มองศิลปะเป็นวิชา เราจึงมองทุกอย่างเป็นศิลปะ เช่น การที่เด็กๆ ทำขนม ก็ต้องมีความเป็นศิลปะในการปั้น เด็กช่วยกันเก็บของเล่นก็เป็นศิลปะ คุณครูก็เป็นเหมือนศิลปินที่พาเด็กเล่น เป็นต้น การทานข้าวของเด็ก ๆ การสวดมนต์ การร้องเพลง หรือว่าชีวิตทั้งหมด ก็เป็นแง่มุมของสุนทรียะทั้งหมด

ดังนั้น ถ้าเราออกจากภาพของวิชา จะค้นพบอีกพื้นที่หนึ่งที่พ่อแม่สามารถพาเด็กเดินทางไปกับโลกของความงามได้ เพราะว่าในโลกทุกวันนี้ เราจะเห็นว่ามีสิ่งต่าง ๆ มากมายที่สามารถไหลทะลุเข้าสู่ตัวของเด็กได้ คำว่า “ไหลเท” แสดงว่าสามารถประทับเข้ามา หรือวิ่งเข้ามา หมายความว่า **พ่อแม่จะต้องช่วยคัดกรองบางสิ่งบางอย่างให้ไหลเทเข้ามาประทับในตัวเด็กให้เป็นแง่มุมของความงามด้วย** หากพ่อแม่ไม่กลั่นกรองเลย แสดงว่าเราจะปล่อยให้ลูกไปเสพสื่ออะไรก็ได้ อย่างนั้นหรือ

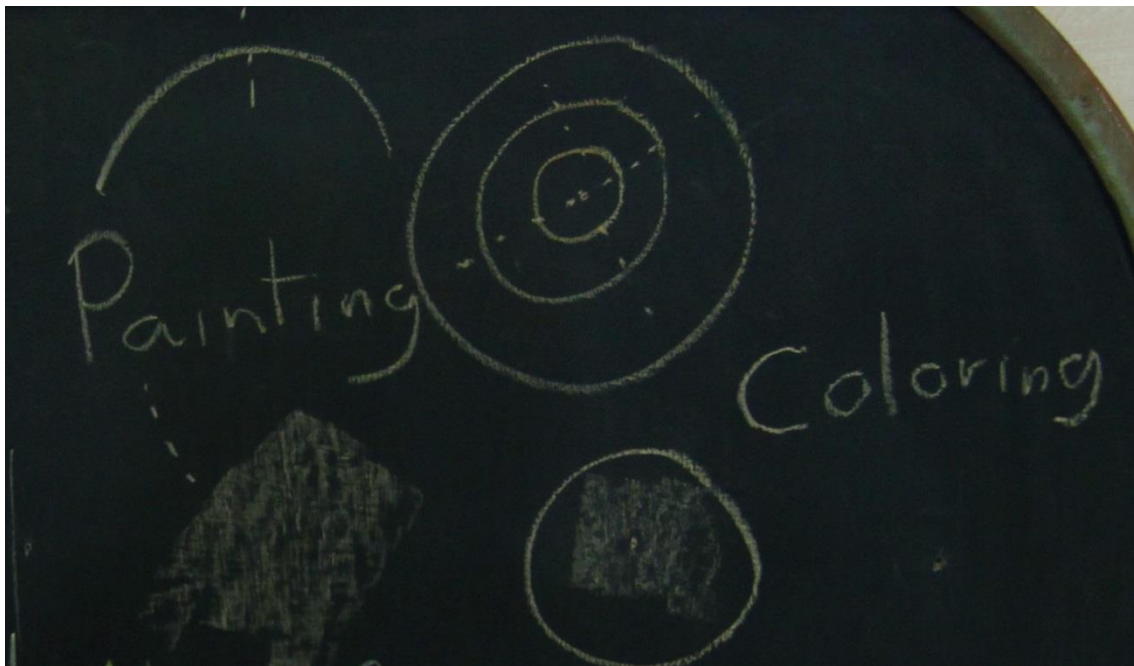
การศึกษาที่เราพยายามส่งเสริมให้เด็กพบกับความงาม ด้วยเรื่องราวต่างๆ ในห้องเรียนตั้งแต่เช้าจรดเย็น สิ่งต่างๆ ที่อยู่ในห้องเรียนเป็นแง่มุมสำคัญให้เด็ก **“ก่อร่าง”** คือ การขยายตัวของเด็กในแต่ละวัน การยืดของสรีระ การพัฒนาข้างใน ซึ่งเป็นไปทุกสามเดือน หกเดือน หรือหนึ่งปี **การขยายไม่ใช่เป็นแค่ร่างกาย แต่เด็กพัฒนาไปพร้อมกับพัฒนาด้านจิตวิญญาณ และสิ่งที่สำคัญคือ พลังชีวิต** เด็กไม่สามารถขยายร่างกายภายในสามเดือน หกเดือน เก้าเดือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากเราไม่รักษาพลังชีวิตของเด็กไว้ให้ดี เปรียบเทียบง่าย ๆ เด็กปกติมีพัฒนาการของร่างกายเป็นไปตามลำดับ แต่หากเด็กคนไหนป่วย เราจะเห็นทั้งกายภาพ ตั้งแต่สีผิว สิวฝ้าปากซีก ผิวง่าย ฯลฯ และความรู้สึกข้างในก็จะมีพลังชีวิตไม่เท่ากับเด็กปกติ

มีเด็กหลายคนที่เคยไปบำบัดที่โรงพยาบาล ชีวิตของเขาไม่ได้เป็นเหมือนกับเด็กปกติ เพราะว่าเขาเคยถูกล่ามโซ่ไว้ ซึ่งในโลกปัจจุบันแทบจะไม่น่าเชื่อว่ามี แต่ก็ยังมี เมื่อเด็กถูกล่ามแสดงว่าร่างกายของเขาก็ไม่ได้เคลื่อนไหว แค่นั้นไม่พอ ไม่ใช่แค่การคุมขังร่างกาย แต่เป็นจิตวิญญาณด้วย เพราะฉะนั้น ถ้าเด็กคนนี้อาการของเขาจะวาดแบบหนึ่งทันที ดังนั้น สิ่งที่ยากจะให้เห็น คือ คำว่า พลังชีวิต หรือพลังงานด้านในที่ส่งเสริมให้ร่างกายพัฒนา

คำว่า “ร่างกาย” รวมถึงสมองและทุกอย่างที่เป็นองค์ประกอบของร่างกาย ต้องอาศัยพลังงานชีวิต ซึ่งศิลปะหนึ่งที่ช่วยเสริมพลังชีวิตได้ดีก็คือ **การระบายสี**

ถ้าสังเกตดูจะเห็นว่าสีของท้องฟ้าไม่เคยถูกคุมขังเลย เราไม่เคยเห็นสีถูกล้อมกรอบเลยในท้องฟ้า อย่างที่อนุบาลบ้านรักก็เหมือนกัน มองไปรอบๆ ไม่ว่าจะเป็นผนังหรือประตู เด็กๆ จะไม่ได้เห็นสีที่ถูกระบายเป็นกรอบเลย ซึ่งกำลังโยงเข้าสู่เรื่องการสร้างกรอบให้เด็ก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและเป็นหลักการของที่อนุบาลบ้านรัก

เด็กคนหนึ่งเติบโตขึ้นโดยมีสภาวะที่เรียกว่า การขยาย เป็นหลักการพื้นฐานของมนุษย์ เขาจะเติบโตหรือขยายออกไปจนถึงอายุประมาณ 35 ปี เป็นจุดที่เรียกว่าครึ่งชีวิต (Midlife) หลังจากนั้นทุกสิ่งทุกอย่างก็จะเปลี่ยนไป พอหลังอายุ 35 สรีระของผู้สูงวัยค่อย ๆ ฝ่อ และในที่สุดแล้ว คนที่อายุ 60-70 ปี เราจะเห็นว่าสรีระร่างกายจะค่อย ๆ เป็น figure มากขึ้น แต่เด็กมีลักษณะขยายออกเสมอ ในหลักการนี้เราสามารถเชื่อมโยงกลับมาที่การระบายสี ซึ่งในภาษาอังกฤษเราใช้คำว่า Painting ตามหลักพจนานุกรมศิลปะ คำว่า “ระบายสี” หมายถึง ความสามารถในการทำเป็นเชิงระนาบ คำว่า “ระนาบ” คือพื้นผิวขนาดใหญ่ โดยที่ไม่ได้วาดกรอบแล้ว ใส่สีเข้าไป ซึ่งเรียกว่า Coloring

สิ่งที่เราจะพาพ่อแม่ทุกท่านทำนั้นเป็นการระบายสีที่ส่งผลกับเด็กโดยตรง คือ การ Painting เป็นการระบายสีที่ไม่ใช่การ Coloring หรือลงสีในกรอบหรือลงสีในช่อง

เชื่อมโยงกลับไปพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ซึ่งมีการขยายอยู่เสมอ **ถ้าเราส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการขยายออกจากด้านในด้วย โดยไม่กำหนดกรอบต่าง ๆ ให้เขา เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีอิสระภาพ จะส่งผลให้เด็กทำงานกับด้านในด้วย เรียกว่า “พลังชีวิตของเด็ก”** ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องระบบสุขภาพของเด็กด้วยที่จะเป็นไปได้ดี จึงเป็นที่มาของคำว่า **“ระบายสีอิสระ”** โดยในการศึกษาของเด็กในช่วงอายุ 7 ปีแรก จำเป็นต้องให้เด็กระบายสีตามแนวทางนี้ **โดยไม่ตั้งโจทย์ให้กับเด็ก ๆ**

สิ่งสำคัญที่สุดของเด็ก 7 ปีแรก คือ Will หรือ เจตจำนง คือ การที่เด็กมีความมุ่งมั่นในการลงมือทำ แต่หลังจาก 7 ปีไปแล้ว คือ ช่วง 7-14 ปี จะกลายเป็นเรื่องของความรู้สึก และช่วง 14-21 ปี จะเป็นเรื่องของความคิด แต่วันนี้เราจะให้ความสำคัญกับเรื่องของลงมือทำในเด็ก 7 ปีแรกก่อน

ยกตัวอย่างให้เห็นภาพของเจตจำนง ถ้าหากในห้องที่มีเด็กมาทำงานศิลปะ บนโต๊ะมีสีน้ำ แก้วน้ำ และกระดาษวางไว้พร้อมแล้ว เด็กๆ นั่งอยู่ที่โต๊ะ แต่เพียงแค่ว่าครูหันหลังให้ เด็กคนหนึ่งเริ่มลงมือทำทันทีโดยที่ครูยังไม่ได้สั่ง นั่นคือ Will ของเด็กทำงานแล้ว เทียบกับเด็กอีกคนหนึ่งนั่งรอแล้วถามว่า “ครูจะให้หนูวาดอะไร” แสดงให้เห็นว่าเด็กสองคนนี้ต่างกัน คือ เด็กคนหนึ่งมี Will แต่อีกคนหนึ่งว่างเปล่า และมีเด็กอีกส่วนหนึ่งที่อาจจะหยิบพู่กันมาถือไว้และนั่งคิด ซึ่งเด็กอนุบาลส่วนหนึ่งเป็นแบบนี้ อาจจะเป็นเพราะมาจากการเลี้ยงดู หรือเพราะระบบการศึกษาที่ตั้งโจทย์มาให้เสมอ

Will เป็นธรรมชาติพื้นฐานของเด็ก เป็นประสบการณ์ที่สดมาก เกิดขึ้นทันทีโดยไม่ต้องวางแผนว่าจะทำอะไร เพราะฉะนั้น ในการระบายสีก็เป็นเรื่องเดียวกันคือ ใช้ Will ทำงานเป็นหลักในเด็ก 7 ปีแรก แต่ไม่ได้แปลว่าเขาไม่ใช้ความรู้สึกเลย เพียงแต่ Will ยังชัดมากสำหรับเด็กใน 7 ปีแรก

อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมศิลปะสีน้ำ

1. กระดาษ 100 ปอนด์ หรือกระดาษสำหรับสีน้ำ
2. แผ่นอะคริลิกขนาดประมาณ 40x48 ซม. สำหรับรองกระดาษ
3. แก้วน้ำใส สำหรับล้างพู่กันให้สะอาดทุกครั้งก่อนที่จะระบายครั้งต่อไป
4. ฟองน้ำธรรมชาติ สำหรับซับกระดาษให้หมาด
5. สีน้ำ ใช้แม่สี (น้ำเงิน เหลือง แดง) การระบายสีแนวนั้น ใช้สีน้ำ เพราะมีความโปร่งแสง จะรู้สึกหายใจได้ รู้สึกว่ามีสีเคลื่อนไหวที่อยู่รอบตัว ต่างจากสีโปสเตอร์ที่ทึบแสงและรู้สึกหนัก
6. พู่กันเบอร์ 20 หรือ 18 เป็นพู่กันแบน เพื่อการระบายสีแนวระนาบ (พู่กันกลมจะเหมาะสำหรับการวาดรูป drawing มากกว่า)

การวาดรูป เราจะไม่คำนึงถึงผลงาน แต่เน้นที่กระบวนการ เริ่มตั้งแต่การจัดเตรียมอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการระบายสี

ในกระบวนการระบายสี จะไม่ใช้การบอกสอน แต่ครูมอสจะทำให้ดูเป็นตัวอย่าง และให้คุณพ่อคุณแม่ทำตาม เรียกว่า Immitation ถ้าพ่อแม่หรือครูมีความนิ่งหรือความสงบในการทำงาน บรรยากาศในการเรียนรู้ของห้องจะสงบมาก แต่ถ้ามีการพูดกันเยอะ บรรยากาศก็จะเป็นอีกแบบ เช่นเดียวกัน หากบ้านต้องการให้บรรยากาศสงบ ต้องลดสิ่งที่เป็นคำสั่ง หรือคำพูดลง

ขั้นตอนในการทำกระดาษเปียก

1. ใช้ฟองน้ำจุ่มน้ำแล้วลูบลงบนกระดาษ 100 ปอนด์ ด้านเรียบก่อนจากนั้นค่อยเปลี่ยนเป็นด้านหยาบ
2. ลูบน้ำที่กระดาษด้านหยาบ ไล่ฟองอากาศออก ให้กระดาษเรียบ (ยกกระดาษและใช้ฟองน้ำลูบเบาๆ ด้านหลัง เพราะน้ำยังไม่พอ และลดการเกิดขุยกระดาษด้านหน้า) และใช้กระดาษด้านหยาบสำหรับระบาย

3. รอสักพักจนกระดาษค่อย ๆ หมาดลง สังเกตที่ความมันวาวของน้ำที่สะท้อนจะลดลง

เมื่อจะระบายสี ใช้พู่กันแตะน้ำหมาด ๆ แล้วใช้สีตามอักษาศัย โดยมีสีให้ 3 สีคือ แดง เหลือง น้ำเงิน หากใครอยากได้สีอื่นสามารถผสมที่กระดาษของตัวเอง (ใช้สีน้ำเพราะตามธรรมชาติของสีน้ำจะละลายจากน้ำเท่านั้น จากเข้ม จาง อ่อน เกิดจากการหยดน้ำเข้าไป)

ที่สำคัญ คือ ต้องล้างพู่กันให้สะอาดเสมอ ใช้มือบีบพู่กัน และเช็ดกระดาษที่ชุบ หรือผ้าให้สะอาด จะทำให้สีในงานสีสะอาดอยู่เสมอ ไม่ผสมกัน

การระบายสีจะใช้กระดาษหมาด ไม่ใช้กระดาษเปียกโชก เพราะสิ่งที่ทำให้สีเคลื่อนไม่ใช่ตัวเด็ก แต่เป็นความเปียกของกระดาษ กระดาษหมาดจะเป็นการใช้ด้านในของเด็กในการเชื่อมโยงสี

มือของเด็กจะเดินทางอย่างไร มาจากด้านในของเขา ความกังวลของเด็กเป็นอย่างไรจะเห็นที่พู่กัน ความสบายใจของเด็ก โลกแห่งอิสรภาพเป็นอย่างไร จะส่งไปที่พู่กันเสมอ เพราะพู่กันและมีมือเชื่อมโยงกับอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย

ความแตกต่างของการระบายสีน้ำแบบ figure & non figure

1. “ระบายสีที่มีรูปทรง” หรือ figure exercise คำว่ารูปทรงในที่นี้หมายถึง จะมีคนก็ได้ จะมีสิ่งของ ต้นไม้ มีบ้าน มีก้อนเมฆ ก็ได้ เรียกว่า figure ให้มีรูปสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่ในนั้น แล้วให้พ่อแม่สังเกตตัวเอง ด้วยว่า ตอนวาดรูปที่มี figure มีความรู้สึกอย่างไร

เมื่อวาดภาพ figure เสร็จแล้ว ครูมอสเชิญชวนให้พ่อแม่ลูกขึ้นยืน และเดินไปรอบๆ เพื่อดูผลงานของตัวเองและของพ่อแม่ท่านอื่น ว่าคนอื่นๆ วาดรูปอะไร เคยเห็นสีนั้น ๆ ที่คนอื่นใช้มาก่อนหรือไม่ จากนั้น กลับมานั่งที่ของตัวเองและแบ่งปันสิ่งที่เกิดขึ้น (Element) ไม่มีความรู้สึกชอบ/ไม่ชอบ

โจทย์ : สิ่งที่พ่อแม่เห็นมีอะไรบ้าง ให้ตอบคนละ 1 คำ โดยกลั่นกรองออกมาจากการวาด figure ที่ผ่านมาว่าการวาดให้อะไรกับเราบ้าง

คุณพ่อคุณแม่แลกเปลี่ยนสิ่งที่เกิดขึ้น

● คิดถึง	● จินตนาการ	● อดีต
● ผสมผสาน	● กฎเกณฑ์	● ความฝัน
● กรอบ/ข้อจำกัด	● ความเป็นไป	● ความชอบ
● ความสุข	● ความคุ้นชิน	

2. “ระบายสีที่ไม่มีรูปทรง” หรือ non figure exercise หมายถึง ไร้รูปร่างรูปทรง ไม่มีต้นไม้ ไม่มีภูเขา ไม่มีเด็ก ไม่มีดวงอาทิตย์ ไม่มีรูปทรงอะไรเลย แล้วสังเกตเหมือนเดิมว่าระหว่างวาดรูปนี้ข้างในรู้สึกอย่างไร

ให้พ่อแม่ทำงานชิ้นนี้อาจอิสระ ไร้รูปร่าง/รูปทรง เน้นพื้นระนาบ

- กระดาษมีความหนาระดับหนึ่ง ไม่แข็ง
- ใช้น้ำละลายเนื้อสีในจานสี ถ้าสีเบาไปก็ให้ใช้พู่กันละลายเนื้อสีเข้ากับน้ำในจานมากขึ้น ไม่ละลายเนื้อสีในกระดาษตรงๆ
- ถ้าอยากเปลี่ยนสี ก็ให้ล้างพู่กัน เช็ดให้สะอาด แล้วจุ่มสีใหม่ ไม่มีการผสมสีในจานสีก่อน สีต่างๆ จะไปเจอกันในกระดาษเลย

ให้พ่อแม่นึกถึงโลกความเป็นจริงของสี เคลื่อนไปแบบที่เราปล่อยให้สีนำมือเราได้ ยินดีให้สีพาเราไป ถ้าสีไหลเข้าหากัน ก็จงยินดีในเรื่องของอิสรภาพ ปล่อยให้ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นไปตามกฎของการผสมสีโดยธรรมชาติ แต่ให้สังเกตที่มือ ถ้าเรากำลังมีความสุขกับสิ่งที่เราระบาย เราผสมสีไปอย่างช้าๆ เกิดอะไรขึ้น ปล่อยให้มันเป็นไปอย่างธรรมชาติ

ส่วนตอนจบของภาพนั้น ถ้าเป็นเด็ก บางคนจะรู้ว่าระบายไปแล้วภาพจะจบแบบไหน เด็กบางคนรู้ว่าตัวเองระบาย “พอ” แล้ว แต่เด็กบางคนไม่รู้ เขาระบายจนกระดาษขาด เพราะฉะนั้น ต้องทำความเข้าใจด้วยว่าที่เขา “พอ” นั้น เขาพอใจความงามของกระดาษ หรือเขามองไม่เห็นถึงความงามอยู่ที่จุดนี้ แล้วเขาทำเลยจุดนี้ไป ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก ถ้าเด็กคนนั้นเลยเกินคำว่า “งาม” ไปแล้วจนกระดาษขาด ครูต้องเข้าไปคุยกับเขาให้เด็กรู้ตัว เพราะเด็กบางคนไม่รู้ตัวว่าได้ทำเกินความงามนั้นไปแล้ว ดังนั้น ครูหรือผู้ปกครองอาจจะเข้าไปถามเขาว่า “กระดาษขาดเราต้องทำอะไร แค่นี้ถึงเรียกว่าพอ” ครูจึงต้องมีมุมมอง แค่นี้ถึงเรียกว่าสำเร็จแล้วในการทำงานแบบนี้เป็นสิ่งที่ไม่ง่าย

โจทย์ : เมื่อวาดเสร็จแล้ว มีอะไรเกิดขึ้นในใจเราบ้าง ให้ตอบคนละ 1 คำ

คุณพ่อคุณแม่แลกเปลี่ยนสิ่งที่เกิดขึ้น

- เปิดกว้าง
- ล่อง
- สับสน
- ล่องลอย
- อะไรก็ได้
- อิสระ
- สบาย
- ไม่สิ้นสุด
- ปลอดภัย
- ยืดหยุ่น

เปิดพื้นที่ให้เด็ก “ระบายสีอิสระ”

เวลาที่เราวาดภาพที่มีรูปทรง หรือ figure เรามักจะวางแผนก่อนแล้วค่อยวาดไปตามภาพที่อาจจะเกิดจากการคิดถึงบางคน เป็นภาพที่เกิดในอดีตสำหรับบางคน ขณะที่เรากำลังทำไปตามภาพที่เกิดขึ้นในใจ บางคนก็ทำได้ตามภาพที่คิดไว้ แต่บางคนก็ทำไม่ได้ ก็เป็นเรื่องของเทคนิคต่าง ๆ แต่ก็มักจะมีกรอบ เพราะภาพที่เราวาดมาจากภาพที่เรากำหนดไว้แล้ว และรู้ว่าเมื่อไหร่คือจุดที่ภาพนั้นเสร็จ

ส่วนภาพไร้รูปร่างรูปทรง หรือ non figure หลายคนบอกว่าดูไม่แน่นอน เพราะว่ามันเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เป็นเพราะเกิดจากการลองผิดลองถูก ขยับไปทุกนาที่ เราไม่รู้เลยว่าภาพจะจบอย่างไร เป็นภาพที่อยู่กับปัจจุบัน

มุมมองของการศึกษาเด็กตามธรรมชาติ เราสนับสนุนให้เด็กอนุบาลทำงานกับภาพ non figure exercise เพราะมีความเป็นอิสระ เปลี่ยนได้ ปล่อยวาง ไม่มีขอบเขต ยืดหยุ่น และที่สำคัญเป็นการทำงานกับจินตภาพ หลายคนใช้คำว่าจินตภาพ (imaginary) ในการวาดรูป figure แต่จริงๆ แล้วคือ ความทรงจำ (memory) ไม่ใช่จินตภาพ การวาดรูป non figure ต่างหากที่ใช้จินตภาพ และอยู่กับปัจจุบัน เช่น การระบายสี non figure เมื่อเห็นสีแดงเคลือบที่ แล้วเกิดความรู้สึกว่าถ้าใช้สีเหลืองด้วยจะดีกว่า เป็นต้น

คุณพ่อคุณแม่บางคนชอบระบายสี non figure แต่บางคนอาจจะชอบวาด figure มากกว่าก็เป็นไปได้ เพราะในชีวิตจริง เราต้องการภาพที่ชัดเจนเวลาทำงาน แต่บางคนอาจจะต้องการงานที่ปรับเปลี่ยนได้ มีอิสระ มันเป็นเรื่องเดียวกันเลย ชีวิตของเราบางคนต้องการคำสั่งที่ชัดเจน แต่สำหรับเด็ก 7 ปีแรก เราต้องให้อิสระในการทำงานกับเขา ให้เขาวาด non figure เต็มอิ่มก่อน หลังจาก 7 ปีเด็กเขาจะเริ่มวาด figure เอง

จากผลงานภาพของเด็ก เราจะพบความเป็นอิสระภาพ หรือความรู้สึกไปกับสิ่งที่เขาระบายได้ ภาพวาดของเขาที่เป็นอิสระเพราะว่าข้างในของเด็กมีความเป็นอิสระมาก แต่เมื่อเทียบกับผู้ใหญ่ ความสนุกในตัวย่อยเกินไป เมื่อเทียบกับความสนุกในตัวเด็ก หรือเรียกว่า Joyful ในชีวิตมาก และเป็นสิ่งที่เด็กจะต้องไม่สูญเสียไป

ถ้าเด็ก 7 ปีแรก เป็นแบบผู้ใหญ่ เขาเห็นสนามเด็กเล่นแล้วนั่งมองเฉย ๆ แสดงว่าเขาสูญเสียความเป็นเด็กไปแล้ว (ต่างจากชีวิตเด็กจริงๆ ที่เมื่อเห็นสนามแล้ว เหมือนเห็นอีกโลกหนึ่ง แล้วเขาจะวิ่งเข้าไปสู่โลกที่เป็นอิสระนั้น) ถ้าเขาวาดรูป รูปของเขาจะให้ความรู้สึกหนัก แต่รูปของเด็กที่เป็นอิสระจะมีความฝันในนั้น สนุก กล้าใช้สี เพราะฉะนั้น ชีวิตในกระดาษกับเรื่องจริงคือเรื่องเดียวกัน ดังนั้น หากถามว่าสามารถนำความสุขของเด็กกลับมาได้หรือไม่ คำตอบคือ ได้ และ**การระบายสีก็คือ การที่เรากำลังนำความสุขกลับมาให้ตัวเอง** ใช้ได้ทั้งกับเด็กและผู้ใหญ่ แต่ข้อควรตระหนัก คือ ตอนที่เด็กวาดรูป **ผู้ใหญ่จะต้องแยกตัวเองออกมาเล็กน้อย ไม่ควรเอาใจแบบผู้ใหญ่ไปเป็นมาตรฐานให้กับเด็ก** เพราะเด็กไม่ได้เป็นแบบผู้ใหญ่ เด็กมีความสุขอย่างไรก็ตาม ในระหว่างระบายสี เด็กสามารถฝึกวินัยได้ด้วย จากการที่เด็กต้องล้างพู่กัน และเช็ดให้แห้งก่อนจะเปลี่ยนใช้สีใหม่

ตอนที่ให้เด็กระบายสี เราไม่ได้ใช้จานสี แต่ผู้ใหญ่จะใช้สีผสมน้ำลงในขวดสีเล็ก ๆ ให้เด็กก่อน เพราะเด็กยังไม่สามารถกะปริมาณสีที่จะใช้ได้ พ่อแม่ต้องช่วยให้เขาทำงานโดยมีกำแพงน้อยที่สุด และที่ต้องใช้กระดาษเปียกเพราะระบายได้ง่ายกว่ามาก

สิ่งที่ทำอยู่นี้ไม่ใช่เทคนิค แต่เรากำลังพูดถึงความหมายที่ภาพวาดแสดงออกมา คือ ธาตุ เพราะธรรมชาติของมนุษย์มีธาตุน้ำ ดิน ลม ซึ่งการระบายสีนั้นพาไปถึงเรื่องธาตุต่างๆ ทั้งดิน น้ำ ลม ไฟ ตัวอย่างเช่น

- **ธาตุน้ำ** สีนํ้าใช้นํ้าทำละลาย ใช้กระดาษที่หนา นํ้าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในร่างกายมนุษย์ คือ มีนํ้าและเลือด 80 เปอร์เซ็นต์หมุนเวียนอยู่ในร่างกาย เราใช้คำว่า “หมุนเวียน” เพราะไม่ได้อยู่นิ่ง มีการเคลื่อนที่อยู่ตลอด เรียกว่า Circulation ร่างกายของเด็กก็ทำงานแบบนี้ตลอดเหมือนกับผู้ใหญ่ ดังนั้นถ้ารูปออกมาแล้วให้ความรู้สึกเหมือนขยับไม่ได้ แสดงว่าพ่อแม่หรือครูต้องเฝ้าดูเด็กแล้วว่าเกิดอะไรขึ้นทำไม่รูปถึง fix หรือรู้สึกหนักมาก
- **ธาตุลม** หากสังเกตรูป non figure สามารถสื่อให้เห็นได้ว่าการเคลื่อนไหวในภาพ ซึ่งการเคลื่อนไหวในรูปมี 2 สันนิษฐาน คือ นํ้าและลม มีอากาศอยู่ในรูป แต่บางรูปไม่มี
- **ธาตุไฟ** ไม่ได้หมายถึงเปลวไฟ แต่หมายถึงความอบอุ่น รูป non figure มีความอบอุ่นอยู่ในภาพ เพราะฉะนั้น ในภาพวาดของเด็ก ๆ ส่วนใหญ่จะมีดวงอาทิตย์ ภาพของเด็กจึงสัมพันธ์กับสีแดง หรือชมพูม่วง (สีมาเจนต้า) เพราะเป็นความอบอุ่น ความสัมพันธ์ของแม่ลูก สิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในบ้านเด็กที่วาดรูปแล้วธาตุไฟหายไป ครูอนุบาลหรือนักบำบัดก็ต้องเห็น แล้วก็เฝ้าดูกันต่อไป

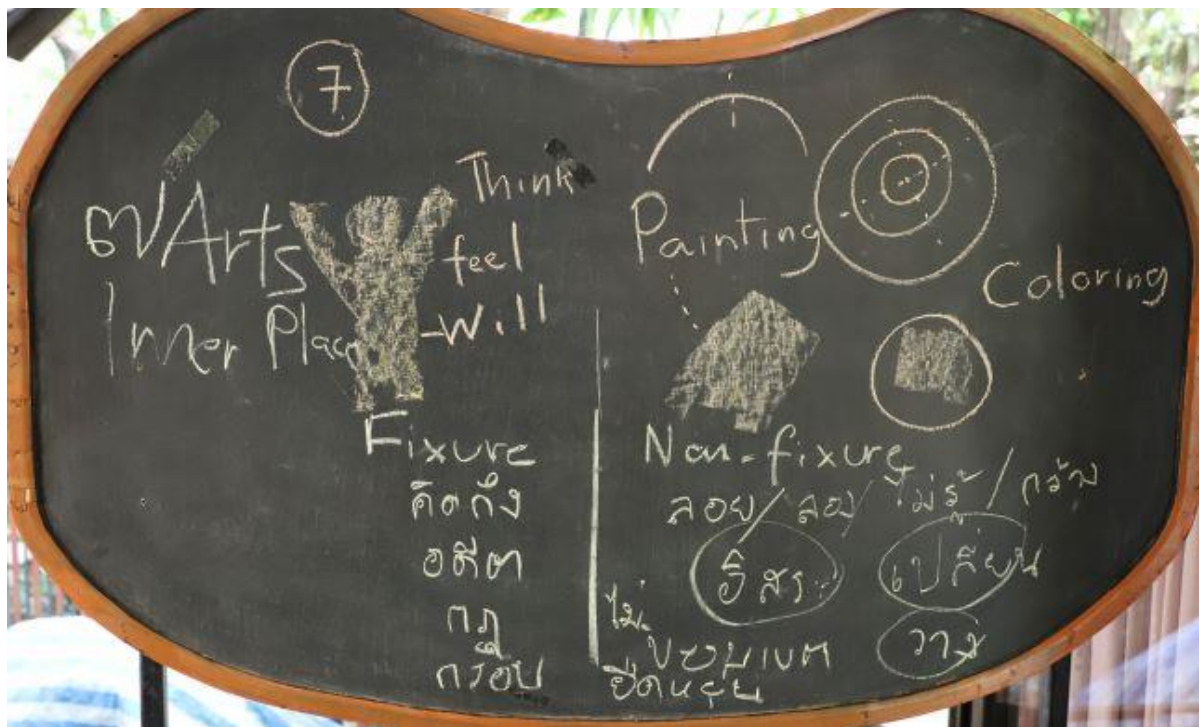
การวาดภาพของเด็กเรายังเน้นแนวระนาบ หรือ non figure (จึงใช้ฟูกันเบอร์ 18 และ 20 เพราะสามารถระบายแนวระนาบได้ดี) ยังไม่เต็มตัวละคร พ่อแม่หรือครูไม่จำเป็นต้องชวนเด็กพูดถึงรูปที่เขาวาดต่อ เด็กบางคนอยากเล่าก็ให้พูดได้ แต่เด็กบางคนไม่พร้อมจะพูด

เราให้เด็กระบาย non figure แล้วปล่อยให้พลังของสีดึงและโน้มน้าการทำงานไปสู่ figure ได้เอง เพราะพลังของสีมีมากกว่าพลังของ figure ทั้งนี้ สีบางสีในภาพของเด็กจะแทน figure บางสิ่งได้เองในจินตภาพของเด็ก หากเด็กอยากจะเชื่อมโยง ดังนั้น เด็กจึงไม่จำเป็นต้องวาด figure

ในการเรียนรู้ศิลปะวาดภาพสำหรับคุณพ่อคุณแม่ครั้งนี้ มีเป้าหมายเพื่อให้ “**เคารพเด็ก**” สิ่งที่คุณแม่ทุกคนได้ทำวันนี้ จะเห็นว่ารูปของแต่ละคนมีพื้นที่ของตัวเอง มีเรื่องราวของความสัมพันธ์ ในขณะที่บางคนกำลังวาดรูป ถ้ามีใครเข้าไปบอกว่า “แบบนี้มันไม่ใช่” “วาดแบบนี้ลงไปด้วยสิ” คุณพ่อคุณแม่อาจจะรู้สึกค้านใจว่า “ทำไมทำแบบนี้” เด็กก็เหมือนกัน เขามีอิสรภาพในการทำงานศิลปะของตัวเอง **พ่อแม่มีหน้าที่แค่เตรียมงานและช่วยเก็บของ ตอนสุดท้าย คือ ชื่นชมเขา** “วันนี้หนูมีสมาธิ หนูทำงานได้นานมากเลย” “สีแดงสวยมากเลย แม่ชอบ” นี่คือการที่คุณแม่ทำได้ แต่ถ้าคุณพ่อคุณแม่จะเข้าใจว่าสิ่งที่ลูกวาดออกมาสื่อถึงอะไรต้องเรียนเพิ่มเติมอีก

การทำงานศิลปะทำให้เราเข้าใจลูก เราจะรู้ว่าเป็น “โลกของลูก ไม่ใช่โลกของพ่อแม่” ขณะที่ลูกวาดรูป ถ้าพ่อแม่เข้าไปถามว่า “ทำไมไม่วาดคน” “ทำไมไม่มีต้นไม้” นั่นคือ สิ่งที่ไม่ควรทำ เพราะเด็กกำลังทำงานกับด้านในที่เป็นปัจจุบัน แต่พ่อแม่กำลังพาอดีตหรือความทรงจำของตัวเองใส่เข้าไปในภาพของลูก ฉะนั้น ต้องปล่อยให้เด็กเขาทำงานให้สำเร็จด้วยตัวเอง ล้างพู่กันให้เรียบร้อย นั่นถือว่าประสบความสำเร็จแล้วที่เขาสามารถระบายสีได้เต็มแผ่น ทั้ง ๆ ที่สิ่งแวดล้อมในโลกปัจจุบันมีเทคโนโลยีมาดึงดูดความตั้งใจเขาตั้งมากมาย ถ้าลูกวาดรูปเสร็จแล้ว สีที่เหลือใช้ยังสะอาด จุ่มล้างพู่กันและเช็ดแห้งทุกครั้ง เป็นตัวชี้วัดได้เลยว่าลูกของเรามีความจดจ่อระดับไหน แต่ถ้าเขาละเลงกระดาดทะเลดู ก็ไม่เป็นไร เราชวนเขามาเริ่มใหม่กัน เพราะฉะนั้น ขอบเขตของผู้ใหญ่กับเด็กนั้นแตกต่างกัน

“อย่าเพิ่งเอารูปทรงที่แน่ชัดเข้ามาในรูปของเด็ก เพราะเด็กทุกคนมีเจตจำนง (will) มีเรื่องราวมากมายในชีวิตที่อยากจะระบายออกมา”

เทคนิคที่พ่อแม่ควรนำไปใช้กับลูก

1. ในการระบายสีสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญก็คือ กระบวนการ ซึ่งเริ่มตั้งแต่การเตรียมอุปกรณ์
2. จะเริ่มลงมือโดยไม่ใช้การสื่อสารใด ๆ แต่ใช้การทำเป็นตัวอย่างให้เด็กดู (พาทำ) จากนั้น เขาก็จะทำตาม
3. พ่อแม่ต้องมีความนิ่งสงบ ระวังไม่พูดเยาะหรือออกคำสั่ง เพื่อสร้างบรรยากาศที่นิ่งสงบ
4. หากกระดาษไม่เรียบหรือมีฟองอากาศ ให้แก้ไขด้วยการยกขึ้นแล้วใช้ฟองน้ำลูบเบา ๆ ด้านล่างของกระดาษ เพื่อไม่ให้กระดาษเป็นขุย
5. ก่อนจุ่มสีใหม่ควรล้างพู่กันให้สะอาดและเช็ดให้แห้งก่อน
6. ละลายเนื้อสีให้บาง เนื้อสีควรจะพอดี ถ้ารู้สึกว่เบาไปก็แตะเนื้อสีให้เข้มข้นแล้วละลายอีกที ไม่เอาเนื้อสีมาแตะกับกระดาษตรง ๆ การระบายแบบไร้รูปร่างรูปทรง หมายถึงอิสระ เน้นคำว่า ระบาย ฝนระบาย ใหญ่ ๆ ถ้าใครทำเป็นเส้นไปแล้วลองแต่น้ำเล็กน้อยปรับให้เป็นระนาบไม่เป็นเส้น
7. การระบายสีน้ำ เน้นให้สีได้เคลื่อนที่ผ่านความเปียกของกระดาษ วิธีนี้จึงต้องการข้างในของเด็กในการเชื่อมโยงสี สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญคือ พู่กันและหัวใจของเด็ก มือของเด็กจะเคลื่อนที่ไปอย่างไร ทิศทางไหนนั้นแสดงออกมาจากข้างใน ความกังวลใจ ความสบายใจของเด็ก โลกแห่งเสรีภาพ โลกแห่งอิสระภาพเป็นอย่างไรก็จะส่งไปที่พู่กันเสมอ เพราะพู่กันและมือจะสัมพันธ์กับอวัยวะในร่างกาย

กิจกรรมรับประทานอาหารกลางวัน

เพื่อให้พ่อแม่เกิดความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการรับประทานอาหารที่มีความประณีต ตั้งแต่การเตรียมอาหารที่มีประโยชน์สำหรับเด็ก วิธีการจัดวางที่มีสีสันดึงดูดใจ การรับประทานอาหารพร้อมกัน โดยมีพ่อแม่เป็นต้นแบบให้เด็กได้เรียนรู้มารยาทบนโต๊ะอาหาร และทำให้เป็นช่วงเวลาแห่งความสุข

ขั้นตอนการจัดโต๊ะอาหารกลางวัน

1. แม่ครูวางผ้ารองจาน วางจาน ช้อนและช้อน และแก้วน้ำ ตามลำดับ
2. ส่งต่อถาดอาหาร (เมนูเป็นข้าวสวยไก่) ให้พ่อแม่แต่ละคนตักอาหารเอง เริ่มจากข้าว กับข้าว โดยแม่ครูจะเน้นย้ำให้ตักแต่พออิ่ม ถ้าไม่อิ่มแล้วจึงเติม จะได้ไม่ทานเหลือ
3. อาสาสมัครรินน้ำใส่แก้วให้ครบทุกคน
4. จุดเทียน 2 เล่มบนโต๊ะอาหาร เป็นสัญญาณว่าทุกคนเตรียมพร้อมรับประทานอาหารแล้ว

เมื่อทุกคนตักอาหารครบแล้ว แม่ครูจะชวนพ่อแม่ทุกคนจับมือกันรอบโต๊ะอาหาร พร้อมท่องบทกลอน

“อาหารกลางวันวันนี้ เรารับประทานอาหาร ข้าวสวย สดวก เราขอสัญญาว่า เราจะรับประทานอาหารให้หมด”
 “โลกผู้มอบอาหารนี้ให้ ตะวันผู้ทำให้สุกเหลืองงาม บุญคุณโลกและดวงตะวัน จะจารึกไว้ ในใจเราตลอดกาล”
 “ขอขอบคุณอาหารมื้อนี้ ขอขอบคุณค่ะ/ครับ”

การรอกอยให้ทุกคนได้อาหารครบแล้วค่อยทานพร้อมๆ กัน เป็นการฝึกวินัยและการรู้จักรอกอย คุณครูนั่งรับประทานอาหารร่วมกับเด็ก เพื่อเด็กได้เรียนรู้มารยาทบนโต๊ะอาหารจากครู และทุกคนได้เรียนเรื่องเซ็ท คือ เซ็ทมีจาน มีถ้วยชุป มีช้อนส้อม เป็นการให้เด็กได้เรียนรู้คณิตศาสตร์แบบง่ายๆ เป็นเรื่องในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ ยังเป็นการเรียนรู้เรื่อง “**ประชาธิปไตย**” ไปโดยไม่รู้ตัว คือ ทุกคนจะได้สิทธิอาหารเท่าเทียมกัน เช่น ได้แตงโมคนละ 1 ชิ้น แต่ถ้ามีเหลือจากสิทธิที่ได้ หลังจากทานไปแล้ว จะมีการโหวตกันว่าใครจะรับเพิ่มหรือไม่

เทคนิคที่พ่อแม่สามารถนำไปใช้ที่บ้าน

- ให้เด็ก ๆ จัดโต๊ะอาหาร มีผ้ารองจาน แก้วน้ำ (เด็ก ๆ ที่บ้านรักจะมีผ้ารองจานที่แม่ปักผ้าให้ สิ่งนี้จะเป็นตัวที่ทำให้รู้สึกว่าจะรับประทานให้เรียบร้อยไม่ให้อาหารหกเลอะเทอะ)
- ให้ความสำคัญกับวัตถุดิบที่นำมาประกอบอาหาร ที่ควรจะสะอาดและมีคุณค่าทางโภชนาการ
- การแยกผักแต่ละชนิดออกมาให้เด็กเห็นสีส่นสวย ๆ ของผักต่าง ๆ ไม่ผสมรวมเข้าด้วยกัน ทำให้เด็ก ๆ เห็นว่าอาหารมื้อนี้เขาจะได้ทานผักอะไรบ้าง
- ให้เวลาในการรับประทานทานอาหาร ไม่เร่งรีบ เพื่อให้เด็กมีความสุข และมีความรัก
- ให้เด็กนั่งทานข้าวที่ตรงไหนก็ให้นั่งที่นั่นเป็นประจำ

สรุปการเรียนรู้ และพ่อแม่สะท้อนการเรียนรู้

โดย อภิสิทธิ์ จรัสชนะเพท (ครูอุ้ย)

ผู้เชี่ยวชาญการศึกษาอนุบาลวอลดอร์ฟ และผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลบ้านรัก

ตามหลักมนุษยปรัชญา **เด็กช่วงตั้งแต่แรกเกิดถึง 7 ขวบ เป็นช่วงเด็กกำลังสร้างร่างกาย เด็กที่พร้อมจะเรียนได้ ให้สังเกตจากสรีระร่างกาย** หากถามว่า “พร้อมหรือยัง” ให้นึกถึงคำว่า “ลูกนกผลัดขน ลูกคนผลัดฟัน” เด็กที่จะพร้อมเรียนจะเป็นช่วงที่ **“ฟันน้ำนมหลุด ฟันแท้ขึ้น”** สรีระร่างกายที่ลูกสะสมทั้งอาหาร การกิน สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของการดำรงชีวิตของลูก จะเป็นตัวแท้ๆ ของลูก เมื่อถึงตอนนั้นพ่อแม่ต้องเชื่อมั่นในตัวลูกว่าเขาไปต่อได้ พ่อแม่จึงควรที่จะรอให้ถึงช่วงนั้น ไม่ล้มๆ ลูกๆ ไปกับชีวิตอนุบาลของลูก ถ้าเรียนเขียนอ่านตั้งแต่อนุบาลแล้ว เมื่อเด็กขึ้นเรียนชั้นที่สูงขึ้นไป ก็จะทำให้ **การทำอะไรผิดไปตั้งแต่ในช่วงอนุบาล** จินตนาการของเด็กก็จะหายไปด้วย และเมื่อลูกยิ่งโตขึ้นไปพ่อแม่จะยิ่งรู้ว่าอนุบาลนั้นสำคัญเพียงใด

“อนุบาลแบบบ้าน” คือ การทำอนุบาลให้เป็น “บ้าน” เด็กควรเติบโตและมีความสุข สามารถวิ่งเล่นได้ อยู่กับธรรมชาติ เข้าถึงความงามของธรรมชาติ อนุบาลเป็นช่วงเตรียมเข้าโรงเรียน (Pre School) หรือเตรียมขึ้นชั้นประถม เด็ก ๆ ยังไม่ควรรับข้อมูลมาก ๆ ดังนั้น พ่อแม่รุ่นใหม่จะต้องแก้ไข และช่วยกันบอกต่อ ทำอนุบาลให้เป็นแบบบ้าน ให้เหมือนอยู่บ้านของตัวเอง เด็กจะได้เริ่มต้นได้เลย ถ้าให้เด็กอยู่แบบประถมเล็ก ๆ ก็ไม่ใช่

ธรรมชาติของเด็ก คนที่อยู่ในบ้านก็ต้องเป็นแม่ หรือเป็นพ่อก็ได้ ซึ่งต้องแสดงออกชัดเจนว่าจะอยู่ในบทบาทไหน เป็นผู้ชายหรือผู้หญิงซึ่งเป็นเพศโดยธรรมชาติ อย่าให้เด็กเคลงใจว่าใครเป็นใคร

ที่ห้องอนุบาล เด็กมี “แม่ครู” “พ่อครู” เป็นครูที่มีคำว่า “แม่” “พ่อ” นำหน้า **เด็กเรียนรู้ด้วยวิธี “พาทำ”** เด็กจะไม่ทำตามในสิ่งที่เราบอก ตัวอย่างเช่น บอกให้ลูกไปกวาดบ้านแต่ตัวเองยังนั่งเล่นโทรศัพท์ ดังนั้น พ่อแม่ต้องเป็นแบบอย่างให้กับลูกได้อย่าง**สม่ำเสมอ** เพราะเด็กกำลังต้องการ “แบบอย่าง” ให้เลียนแบบ ให้เขาอยู่ใน**จังหวะที่สอดคล้องกับธรรมชาติ** เพื่อไม่ทำให้เขาสับสน และสุดท้ายการให้**ความเคารพเด็ก** ไม่ได้หมายความว่าเราให้เด็กเป็นใหญ่กว่าเรา ไม่ใช่การตามใจ ต้องยอมลูก แต่คือการให้**ความเคารพในความเป็นมนุษย์ และเลี้ยงดูเขาให้ดีที่สุด**

ภายในจิตใจของมนุษย์ทุกคนมีความ “เป็นเจ้าของ” อยู่ เขามีศักดิ์ศรี มีความ**ชื่นชมตัวเองอยู่** เวลาเด็กได้ฟังนิทานที่มีเจ้าชายเจ้าหญิง เด็กจะรู้สึกว่ “ฉันเป็นเจ้าชายองค์นั้น” “เจ้าหญิงองค์นั้น” เขาเกิดมาเพื่อ**มีความดีอย่างนั้น**เลย เราจึงต้องให้ความเคารพว่าทุกคนมีความดีในระดับเจ้าชายเจ้าหญิง คำว่า “เจ้าชายเจ้าหญิง” ไม่ได้หมายถึงมงกุฏ แต่หมายถึง “**ความดีที่พร้อมจะมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์**” นี่คือการให้ความเคารพเด็ก **ต้องคำนึงว่าเขาเป็นเด็กตัวเล็ก เขาควรจะได้โอกาสระบายสีแบบไหนจึงจะเหมาะสมกับวัย**

ขณะที่เด็ก ๆ ในวัย 6 ปีครึ่งได้ระบายสีอย่างมีความสุข แต่คุณแม่ยังเป็นห่วงเรื่องของวิชาการจึงพาไปเรียนพิเศษ ขณะที่เด็กกำลังทำงานกับพลังเจตจำนงของตัวเองอย่างเต็มที่ผ่านการระบายสี กระดาษที่เคยลงสีสันทองงามอย่างมีอิสระ กลับต้องเปลี่ยนไปตัวหนังสือที่เรียนพิเศษมา สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือ จินตนาการของเด็กค่อย ๆ หดไป เพราะโลกของสมองซีกซ้ายเข้ามาเอาเวลาของสมองซีกขวาไปก่อน แต่ถ้าเราขอให้สมองซีกขวาของเด็กทำงานไปให้ถึงที่สุดก่อน เป็น thinking ในระดับเริ่มแรก เพราะ thinking มาจากโลกจินตนาการของสมองซีกขวา ถ้าสมองซีกขวาทำงานได้สุดแล้ว จะส่งต่อไปที่ซีกซ้าย ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบ

ยกตัวอย่าง การเรียนเรื่องตัวอักษร หากลองเล่าเป็นนิทาน แล้วให้ลูกใช้จินตนาการไปพร้อม ๆ กันด้วย

“เด็กน้อยคนหนึ่งจะเดินทางไปอีกหมู่บ้านหนึ่ง จากเชิงเขา เขาเดินขึ้นไปถึงยอดที่สูงที่สุด “โอ้ หมู่บ้านนั้นอยู่ไกลมากเลย” แล้วเขาเดินได้ลงมาจนถึงก้นเหว “โอ้โฮ เราต้องปีนขึ้นไปอีกยอดหนึ่ง” เขาก็ได้ขึ้นไปอีกจนถึงยอดและมองไป “เป้าหมายไม่ไกลไปแล้ว แค่นั่งจากยอดเขาลงไป” แล้วเด็กน้อยก็ลงมาจากยอดเขา มาเจอหมู่บ้านที่ต้องการไป”

ถ้าเราใช้นิเวศเส้นการเดินทางของเด็กน้อยนี้ ก็จะได้ตัวอักษร “M” โยงต่อไปเป็น “Mountain”

“แม่ไก่พาลูกไก่จิกๆ อาหารมาสะสมเอาไว้ จิกๆๆๆ สะสมไว้ที่กระพุ้งแก้มเต็มเลย ปากแหลมๆ ของแม่ไก่ร้องเรียกหาลูก และใช้ปากแหลมจิกๆๆๆ อาหารด้วย”

ปากแหลมๆ ของแม่ไก่ คือ พยัญชนะ “ก”

ดังนั้น ถ้าพ่อแม่ใช้นิทาน แล้วชวนคุยชวนคิดตามจินตนาการ จะดีกว่าให้ลูกเรียนรู้เป็นนามธรรม ด้วยการท่องจำหรือคัดตัวอักษรเป็นหน้า จะหนักเกินไปสำหรับเด็กเล็ก เพราะเขาไม่รู้ว่าจะทำไปทำไม

การเรียนรู้ “อนุบาลแบบบ้าน” กิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้เด็กทำล้วนมีความหมายจากการพาทำ ไม่ใช่การใช้คำสั่ง อย่างเช่น ในช่วงทานอาหารว่าง ถ้าเขาต้องแจกจานเพื่อน ๆ ทุกคน เด็กเขาก็จะรู้เองว่าถ้าแจกจานครบแล้วจะได้กินขนม หรือการที่พาเขาทำขนมปัง เขาก็รู้ว่าทำไว้เป็นอาหารว่าง ทุกกิจกรรมทำแล้วมีความหมาย

ความหมายของชีวิตที่เขาเก็บประสบการณ์ตั้งแต่เล็กจะสะสมไว้ข้างใน เป็นต้นทุนสำหรับการเป็นนักเรียนที่ดี ดูแลตัวเองได้ ดูแลเพื่อน ๆ น้อง ๆ ได้ เด็กที่ได้รับการฝึกแบบนี้จะไวเรื่อง “ทักษะสังคม” และ “การรับรู้” มาก ไม่มีเด็กคนไหนเรียนต่อในชั้นประถมไม่ได้ ซึ่งพบว่าใช้เวลาเพียง 3 เดือนก็สามารถเรียนตามเพื่อนทัน ดังนั้น เด็กที่มีโอกาสเรียนตามธรรมชาติ เขาจะได้เล่นและทำงานอย่างเต็มที่ เป็นการเตรียมให้เขาพร้อมเรียนในชั้นประถม เพราะเมื่อเวลาที่เขาต้องเรียนจริง ๆ มาถึง เขาก็จะไม่มีโอกาสได้ทำงานพวกนี้แล้ว เพราะวิถีชีวิตเขาจะต้องเปลี่ยนไป

กิจกรรมทำขนมปัง เด็ก ๆ ได้เรื่อง Physical เป็นการใช้นิ้วมือ ใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก การจัดดอกไม้ได้พลังชีวิต สำหรับการศึกษาแนวออลดอร์ฟไม่ได้ทำงานกับร่างกายเด็กเท่านั้น แต่ให้การศึกษาทางด้านร่างกายชีวิตด้วย เราต้องใส่ใจเด็กในทุก ๆ เรื่อง ทั้งอาหารการกิน รวมไปถึงความเป็นอยู่ของแม่ครูก็ต้องใส่ใจ เพราะครูก็ต้องการพลังไปดูแลเด็ก ต้องมอบสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ ใช้วิธีโบราณคือ **“เด็กเป็นสุข ต้องกินอิ่มนอนหลับ”** เด็กเล็กถ้าไม่นอนกลางวันเลย สุขภาพจะไม่แข็งแรง สุขภาวะเด็กจะไม่ดี เพราะเขาใช้ร่างกายมากเกินไป ทุกครั้งที่เขานอน คือ การที่เขาได้เติมพลังงาน ดังนั้น พ่อแม่ต้องเห็นคุณค่าของการนอนหลับของลูก เพราะเมื่อเด็กหลับลึก เขาจะโตตอนหลับ ยิ่งหลับดีก็จะยิ่งโตเร็ว ตัวก็จะยืดขึ้น สมอองก็จะดีด้วย

งานบ้าน งานครัว (เรือน) งานสวน

เครื่องมือที่สร้างการเรียนรู้แก่เด็กเล็กตามแนวคิดอนุบาลแบบบ้าน คือ “งานบ้าน งานครัว งานสวน” ที่ครูอุ้ยพาพ่อแม่เรียนรู้ผ่านการลงมือทำ ซึ่งพ่อแม่จะรู้ว่าตัวเองนั้นทำได้ดีแล้วหรือยัง ถนัดหรือยัง หากพ่อแม่ทำได้ ทำเป็น ด้วยความขยันขันแข็ง เด็กก็จะทำตามอย่างถูกต้องและขยันขันแข็งปนสนุกตามวัยของเขาเช่นกัน ครูอุ้ยย้ำว่าอย่าลืมการทำซ้ำและรักษาจังหวะที่ดีใน 1 วัน เช้าจนเย็น ที่บ้านรักเด็กได้ทำ **“งานบ้าน”** ทานข้าวเสร็จแล้วก็ล้างจาน เช็ดโต๊ะกวาดบ้าน เตรียมบ้าน ส่วน **“งานครัวเรือน”** อย่าลืมเรื่องการทำอาหาร ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีการทำอาหาร เมื่อพ่อแม่กลับไปที่บ้าน สามารถออกแบบการเรียนรู้ เริ่มจากชักชวนลูกๆ ตักข้าว

เตรียมโต๊ะอาหาร ล้างจาน หรือทำอาหารบ้างใน 1 สัปดาห์ เพื่อให้เด็กเรียนรู้งานบ้านและงานครัว (เรือน) สุดท้ายคือ “งานสวน” พ่อแม่ควรหาต้นไม้สักต้นที่ทำให้ลูกเห็นว่าต้นนี้มีการเปลี่ยนแปลงใน 1 รอบปีตามฤดูกาล ที่บ้านรักใช้ต้นหางนกยูง เพราะหางนกยูงออกดอกปีละครั้ง ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมเป็นช่วงเริ่มปีการศึกษาใหม่ จะมีดอกหางนกยูงออกเต็มต้น ช่วงหน้าหนาวใบจะเริ่มร่วงเหลืองแต่ก้าน เด็ก ๆ จะรู้ว่าเมื่อดอกหางนกยูงออกแล้ว แสดงว่าเวลาผ่านไปแล้ว 1 ปี

พ่อแม่ควรลองให้ลูกปลูกผักหรือต้นไม้ เพื่อให้เขารู้ว่าแต่ละฤดูกาลควรปลูกอะไรให้ประสบความสำเร็จ ให้มีดอกไม้ด้วยยิ่งดี เลือกดอกที่มีกลิ่นหอม สวย เด็กจะได้นำมาจัดแจกัน ทำเป็นอาหารได้ เด็กก็จะมีความสัมพันธ์กับงานสวน และหากพ่อแม่ชักชวนให้ลูกสังเกต จะนำไปสู่การเรียนรู้เข้าใจ และเห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้

งานครัว (เรือน) ใน 5 วันที่บ้านรัก คือ วันจันทร์ทำดอกไม้ วันอังคารทำขนมปัง วันพุธว่ายน้ำ วันพฤหัสบดีระบายสี วันศุกร์เย็บปักถักร้อย 5 วันนี้เป็นศิลปะหมดเลย เป็นกิจกรรมที่จำลองมาจากชีวิตจริงของผู้ใหญ่ที่เด็กได้เห็นในชุมชน เราย่อโลกให้เด็กลงมาอยู่ใน 5 วัน ส่วนเสาร์-อาทิตย์เป็นหน้าที่ของพ่อแม่

พ่อแม่แลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้

- เห็นสิ่งที่รู้สึกว่ายังทำได้ไม่ดีคือ การทำซ้ำ เป็นเรื่องที่ยากไปจริง ๆ และจะต้องกลับไปพัฒนาจุดนี้
- มองเห็นว่าตัวเองตอกเสาเข็มไม่ตรงจุด มีหลายอย่างที่เรายังอยากให้ลูกเป็น อยากให้เขามีประสบการณ์ แต่เราไม่ได้ทำซ้ำ

ครูอุ้ย : ไม่จำเป็นต้องอยากให้ลูกเป็นหลายอย่าง บางครั้งแค่สักอย่างให้เขาทำซ้ำ ๆ ให้เขาเชี่ยวชาญไปในตัว แล้วก็ต้องดูว่าเขาเลือกไปทางไหน ให้เลือกสักทาง และที่สำคัญพ่อแม่ต้องฟังลูกบ้าง อะไรที่เขาชอบ อยู่อย่างเพิ่งเปลี่ยน

- สิ่งที่ได้เรียนจากครูมอสคือ ทำให้เห็นว่าบางที่เราติดนิสัย เวลาลูกวาดรูปหรือระบายสี เรามักจะใช้ figure ในความทรงจำของเราไปบังคับลูก บางทีลูกอาจจะระบายหมาสีเขียว ก็จะไม่ไปปิดกั้นเขา หมาสีเขียวอาจจะมีสักวันหนึ่งก็ได้
- เป็นคุณแม่ลูกเล็ก (ขวบสี่เดือน) ได้คิดว่าเราอาจจะสัมพันธ์กับเรื่องของการทำซ้ำ เพราะว่าลูกเล็กอยู่ เราพยายามหาหนังสือหลาย ๆ เล่มมาให้เขา เราเองอยากให้เด็กรู้หมดทุกอย่าง ตอนนั้นก็ทราบแล้วว่าเราควรที่จะกลับไปทำซ้ำ ในสิ่งที่เป็นการเริ่มต้นของวัยเด็กจริง ๆ จะนำกลับไปใช้กับลูก
- จริง ๆ ดูโรงเรียนลูกหลายแนว แต่เพิ่งจะได้สัมผัสกับแนววอลดอร์ฟ ลูกอยู่ที่โรงเรียน 7 ชั่วโมง ที่เหลือก็จะอยู่บ้านแล้วก็เสาร์อาทิตย์ เราก็จะต้องผสมผสานระหว่างสองแนวให้สมดุลในชีวิตลูก เพราะว่าที่โรงเรียนยังมีเขียนอ่าน ระบายสียังมีกรอบให้ บางทีลูกก็จะระบายและทั้งหน้า หลายครั้งคุณครูก็ยังบอกเด็กว่าระบายอย่างนั้นอย่างนี้ วันนี้ที่ได้ก็คือเราทำอย่างไรให้สมดุล เรารู้แล้วว่าโรงเรียนมาแบบนี้ ถ้าลูกกลับบ้านมาเราต้องทำอย่างไรกับลูกเพื่อให้สมดุล ให้เด็กได้ผ่อนคลายจากโรงเรียน
- สิ่งที่ได้เรียนรู้วันนี้ เป็นเรื่องการเคารพในตัวลูก คือปกติถ้าลูกวาดรูปเราก็จะชอบใช้ประสบการณ์ตัวเองไปบอกเขาว่าทำแบบนี้แบบนี้ไม่ได้ แต่จริง ๆ เขามีจินตนาการของเขา
- ได้คำว่า “บ้าน” จริง ๆ ก็เข้าใจว่าทุกบ้านจะต้องมีมุมลูก มุมที่พ่อแม่มานั่งคุยกัน ก็คงจะกลับไปจัดบ้านตัวเองให้เป็นที่เป็นทาง แล้วก็ทำกิจกรรมร่วมกับเขา และเรื่องการเคารพ คือ ที่ผ่านมามันไม่เคยระบายสีในกรอบเลย และทุกคนก็จะบอกว่า “ทำไมไม่ระบายในกรอบ มันไม่เรียบร้อย” แต่เราก็คิดในใจว่า “ช่างมันเถอะ ครูก็แค่ให้ระบายสี” เคยเข้าใจว่าการระบายสีในกรอบเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพราะคุณครูให้กรอบมา ถ้าระบายสีเกิน คุณครูจะบอกว่าไม่สวย เราเองไม่รู้จักคำว่า Coloring กับ Painting

การที่มีรูปวาดมาแล้วก็ให้ระบายสีลงไป เราไม่เคยรู้ว่าเป็น Coloring กับ Painting ตอนนี้ก็ยังไม่ออกนะว่าความแตกต่างของสองคำนี้เป็นอย่างไร

ครูอุ้ย : Coloring คือการลงสีในกรอบ ซึ่งมีเป้าหมาย แต่ถ้าเป็น Drawing คือ การวาด จะต้องมีความเข้าใจก่อนว่าจะวาดอะไร เป็นการนำภาพในอดีตที่เคยเห็นมาวาด แต่ **Painting คือ การระบาย ระบายเป็นการอยู่กับปัจจุบันขณะ เพราะเรากำลังเล่นกับความรู้สึกของสี** ไม่ว่าจะเป็นสีแดง สีน้ำเงิน สีเหลือง สีเป็นตัวช่วยให้เรารู้สึกไปตามนั้นด้วย ทำให้เราสนุกกับการใช้สี การที่เราเอาสีมาเล่นก็เหมือนกับเราเล่นอยู่กับปัจจุบัน ซึ่งก็ควรดูว่าลูกเราอายุเท่าไร และกิจกรรมอะไรที่จะเหมาะสมกับอายุของลูก ถ้าใจหยาบเกินไป ไม่ได้เหมาะกับอายุของลูกก็ควรปรับกิจกรรมให้เหมาะกับอายุของเขา ซึ่ง **ลูกที่อายุไม่เกินอนุบาลยังต้องระบายสีอยู่ เด็กควรอยู่กับปัจจุบันให้มาก เพื่อเด็กจะได้มีพื้นที่ของตัวเองที่กว้างและวางใจกับสิ่งที่ตัวเองกำลังทำอยู่ กล้าตัดสินใจเมื่อเจออะไรใหม่ๆ (เมื่อสีมาเจอกันเป็นสีใหม่เกิดขึ้น) ซึ่งเป็นประโยชน์มากสำหรับเด็กวัยนี้ที่ต้องการทำกิจกรรมเช่นนี้** แต่ Drawing ก็ยังได้อยู่ ถ้าเด็กมีความเข้าใจแล้วเอามาวาดต่อ เพราะเด็กจะเอาจินตนาการที่อยู่ในความคิดคำนึงของเขามาวาดต่อ

การระบายสีน้ำ ไม่ควรใช้สีโปสเตอร์ เพราะสีโปสเตอร์มีฝุ่นแป้ง ทำให้ทึบแสง และควรใช้เฉพาะแม่สี

- สิ่งที่จะนำไปใช้กับลูก (อายุ 4 ขวบ) คือ การเล่าเรื่อง เพราะปกติเป็นแม่ที่ชอบเล่าเรื่องให้ลูกฟังอยู่แล้ว พยายามจะให้ลูกไปแนวทางที่ไม่ใช่วิชาการ ค่อย ๆ สะสมให้เขาในช่วงก่อนนอน คือการท่อง ก.ไก่ ถึง ฮ.นกยูง หรือ A B C เป็นเพลง ซึ่งพอเขายังโตขึ้นจะปฏิเสธไม่ร้อง ไม่เอา บอกให้แม่เล่าเรื่องดีกว่า เราก็ปล่อยตามจินตนาการในแต่ละวัน เรื่องไหนที่เราอยากเสริมก็เล่าไป ซึ่งคราวนี้ก็ได้แนวคิดในแง่การเล่าเรื่องเพื่อสอนตัวอักษร

ครูอุ้ย : จะต้องรอให้เขาโตพอที่จะหัดเขียนจริง ๆ อาจเป็นช่วงคาบเกี่ยวก่อนขึ้นประถม (Transition Period) ต้องสังเกต คือ ต้องเล่าเรื่องที่เป็นบุคลิกเกี่ยวกับพยัญชนะของแต่ละตัว เช่น ป.ปลา เราก็เล่าเรื่องเกี่ยวกับปลาที่มีหางยาวและหัวกลม หรือ ย.ยักษ์ เพื่อให้เขาสังเกตตัวอักษรและสนุก แล้วก็ลองเขียนตัวใหญ่หน่อยก็ได้ อย่าบังคับให้เด็กเขียนตัวเล็ก นอกจากนี้ การที่จะดูว่า **“ลูกพร้อมหรือยัง” คือ เมื่อ “พินน้ำนมหลุดแล้วฟันแท้ขึ้น”** เป็นสัญญาณหนึ่งว่าลูกพร้อมระดับหนึ่ง หรือสังเกตจากลักษณะตัวที่จากตัวกลม ๆ กลายเป็นมีรูปร่างชัดเจน เหมือนกับปลาจะเริ่มว่ายน้ำได้ ครีบจะชัดเจน เด็กก็เหมือนกัน มีจุดที่เปลี่ยนสีระยะ ถ้าเราสังเกตดี ๆ การที่ลูกยกขาขึ้น กระโดด 2 ขาไปพร้อมกัน เป็น **ตัวบ่งชี้ว่าลูกเราสมดุลแล้ว และก้าวสู่โลกที่เริ่มใช้หัวคิด** ถ้าคุณพ่อคุณแม่ไม่รอถึงจุดนั้นแล้วเร่งให้เขาอ่านเขียนไปทั้งที่ลูกยังไม่พร้อม ก็ต้องใช้แรงมากในการให้ลูกซ่อมอ่านเขียน แต่ถ้าร่างกายเขาพร้อม เขาจะไปได้เร็ว

- น้องเกลอายุ 4 ขวบ เข้าโครงการห้องเรียนพ่อแม่หลังจากส่งลูกเข้าโรงเรียนไปแล้ว ซึ่งเราเลี้ยงลูกแบบวิชาการมาก ๆ คิดว่าลูกน่าจะเครียด ครูจะให้ลูกจดคำศัพท์ใส่กระดาษเอง ให้วาดนิทานที่คุณแม่เล่า หรือจับใจความให้คุณแม่ฟัง ค่อนข้างวิชาการมาก ตอนนี้รู้สึกผิด พอเสาร์อาทิตย์ก็เริ่มจะ让他ได้อยู่กับธรรมชาติมากขึ้น อย่างวันจันทร์ถึงวันศุกร์จะได้ว่ายน้ำหรือวิ่งเล่นที่สนามที่บ้านอยู่แล้ว เสาร์อาทิตย์ก็จะพยายามพาไปเที่ยวธรรมชาติ ส่วนวันอาทิตย์จะพยายามที่จะให้เขาทำงานบ้าน ถ้าเขาทำงาน คุณแม่จะให้รางวัล เขาจะหยอดกระปุกบ้าง เพราะว่าเก็บไว้วันเสาร์ เขาจะเอาเงินในกระปุกนั้นไปเที่ยว เพราะฉะนั้น วันอาทิตย์เขาจะพยายามทำงานบ้าน แต่ลูกไม่ได้ทวงเงินทุกครั้งที่ทำ ถ้าวันไหนที่เขารู้สึกว่ายากได้ของหรืออยากได้ขนม แล้วเงินของเขาไม่พอ เขาพยายามที่จะทำความดีมากขึ้น แล้วก็ลูกจะชอบทำอะไรเสี่ยง ๆ ชอบกระโดดน้ำโดยไม่ใส่ชูชีพหรือห่วงยางลงในสระผู้ใหญ่ เราก็จะคอยดูอยู่ห่าง ๆ

ครูอุ้ย : อยากจะเตือนไว้ว่าพลังของคนเรานั้นมีมากน้อยต่างกัน แต่ถ้าเราใช้พลังมากตั้งแต่ตอนเป็นเด็ก ก็จะมีเหมือนกับเรายืมพลังที่อยู่ในอนาคตมาใช้ก่อน จะดีกว่าถ้าให้เขาสะสมพลังไว้ก่อน เอาไว้ใช้เวลาที่เขาโตขึ้นแล้วต้องใช้พลังจริง ๆ แม้ก็ต้องไปปรับกิจกรรมที่จะทำกับลูก เน้นการทำงานด้วยมือ เช่น ทำขนม ทำอาหาร เป็นต้น

- มีลูกคนเล็ก 4 ขวบ ลูกคนโต 7 ขวบ จริง ๆ เราก็มีแนวทางเลี้ยงลูกไม่เหมือนกับคนรุ่นคุณพ่อคุณแม่เลี้ยง อย่างเช่นว่าวันนี้เราก็กิน confirm เรื่องศิลปะ ว่าลูกเราก็ระบายสีภาพการ์ตูน โดยจะระบายออกนอกเส้นหรือระบายอย่างไรก็ได้ แต่เวลาที่เขาไปอยู่กับคุณปู่คุณย่า คุณตาคุณยายก็ต้องวาดภาพเหมือนจริงเลย ต้องอยู่ในกรอบ แต่ถ้าลูกอยู่กับเราจะทำให้ลูกระบายแบบอิสระ อยากถามขอคำแนะนำ ว่าเวลาที่เด็กอยู่ 2 บ้าน อยู่กับคนละช่วงอายุกับเรา เลี้ยงเด็กคนละแบบกับเราแล้วจะปรับเข้ากันอย่างไร

ครูอุ้ย : อยากให้พ่อแม่มีความมั่นใจว่าลูกเราก็คือลูกเรา ต่อให้คนอื่นบอกไปทิศทางไหนก็ตาม แต่เมื่อกลับบ้านต้องย้ำกับลูกว่า “แม่ให้ทำแบบนี้” จะต้องเน้นหนักกว่านี้เป็นวิธีการของแม่ ลูกก็จะเชื่อแม่อยู่ดี ถึงแม้ว่าเวลาเขาไปอยู่บ้านปู่ย่าตายายจะเป็นแบบไหนก็แล้วแต่ แต่เมื่อกลับมาบ้านต้องเป็นแบบนี้ เช่น “บ้านแม่ไม่มีทีวี” “บ้านเราต้องกินข้าวพร้อมกัน”

- ลูกสาวอายุ 3 ขวบ 10 เดือน สิ่งที่ได้จากวันนี้ที่น่ากลับไปทำคือ การทำซ้ำ โดยเฉพาะเรื่องนิทาน เราเองอยากหานิทานใหม่ ๆ มาให้ลูก แต่ลูกจะชอบเลือกเอง เราจะพยายามเลือกเล่มใหม่ให้ลูกแต่ลูกจะไม่เอา และเรียนรู้เกี่ยวกับการ “เคารพเด็ก” คือ การระบายสี เวลาลูกวาดรูป เรามักจะถามลูกว่า “ทำไมถึงใช้สีนี้” “ทำไมวาดรูป..แบบนี้” เพิ่งเข้าใจว่าเราใช้ความทรงจำของเราไปกรอบลูก ไม่ได้ปล่อยให้เขาใช้จินตนาการของตัวเอง ต่อไปนี้ก็จะพยายามเคารพให้เขาสามารถใช้ความเป็นมนุษย์อิสระของเขาได้อย่างเต็มที่ ไม่ใช่ไปตีกรอบ

ครูอุ้ย : พ่อแม่ต้องฝึกปล่อยวางเรื่องลูกให้ได้ ปล่อยให้เขาได้เป็นอิสระ ใช้จินตนาการ เพราะตอนที่ลูกโตเป็นวัยรุ่นจะได้ไม่ลำบากและปล่อยวางได้ ถ้าไม่อย่างนั้น ตอนลูกโตเป็นวัยรุ่น เราต้องมาคุยความรู้สึกชุดหนึ่ง และยังคงย้ำว่าการที่พ่อแม่จะให้ความเคารพลูก ไม่ได้หมายความว่ายอมให้ลูกอยู่เหนือกว่า แต่ต้องเคารพในความเป็นมนุษย์ เพราะเราเกิดมาเป็นมนุษย์เหมือนกัน เรามีโอกาสที่จะพัฒนาหลุดพ้นได้ในที่สุด ดังนั้น จึงต้องมีกระบวนการหล่อหลอมให้เขามีศีล ให้เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบก่อน เป็นการสร้างรากฐานให้มั่นคง เพราะทุกคนมีโอกาสบรรลุธรรมเหมือนกัน

- ชอบในเรื่องการเคารพในตัวลูก อย่างเช่นเรื่องศิลปะ ทุกคนคงเคยเจอว่าลูกระบายสีไม่เหมือนคนอื่น อย่างเช่น ลูกชายระบายสีไม่เหมือนเพื่อนในห้อง คุณครูก็จะมาตำหนิว่าน้องระบายสีแอปเปิ้ลผิด แอปเปิ้ลต้องเป็นสีแดงในความหมายของคุณครู แต่ลูกจะบอกเราว่าแอปเปิ้ลของผมสีเขียว จะทำไงให้คุณครูรู้ว่าในโลกนี้แอปเปิ้ลไม่ได้มีแค่สีแดงอย่างเดียว เราจึงพาลูกไปซูเปอร์มาร์เก็ต ไปดูว่าแอปเปิ้ลมีสีอะไรบ้าง แล้วเราก็ซื้อไปให้เพื่อนและคุณครูลองชิม ไม่อยากไปบอกคุณครูตรง ๆ พยายามเคารพเขา ซึ่งความเชื่อที่ถูกในมุมหนึ่ง ครูอาจจะบอกเพื่อน ๆ ในมุมสัญลักษณ์ให้เข้าใจว่าแอปเปิ้ลมีสีแดง แต่นอกจากสีแดง ยังมีสีอื่นอีก ก็จะเสริมตรงนี้ให้เขามั่นใจมากขึ้น
- ลูกอายุประมาณ 2 ขวบครึ่ง ลูกชอบร้องเพลงและร้องซ้ำทุกวัน เราก็จะถามว่าทำไมไม่เปลี่ยนเพลงบ้าง ซึ่งตอนนี้ก็ได้เรียนรู้ว่าเป็นเพราะเขากำลังอินและจะร้องเพลงเดิมนาน ๆ ไม่ยอมเปลี่ยน ที่ผ่านมามีเราเข้าใจลูกตอนนี้ก็จะปล่อยให้ลูกร้องต่อไปเต็มที่
- มีลูก 2 คน คนโต 3 ขวบ 3 เดือน ลูกคนเล็กอายุ 8 เดือน อยากได้บทกลอนวันเกิดที่ครูผู้ร้อง เพราะมีความรู้สึกที่เพลงแฮปปี้เบิร์ดเดย์ ที่เราร้องกันอยู่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเจ้าของวันเกิดมากนัก พอมาเจอเพลงวันเกิดแบบนี้ก็รู้สึกว่ามันเป็นสิ่งที่ดี ทำให้ลูกเข้าใจง่าย ๆ ว่าตัวเขามีที่มาอย่างไร โดยไม่ต้องอธิบายไปทางเรื่องเพศศึกษามากเกินไป

- สิ่งที่ได้เรียนรู้คือ ทำให้เข้าใจลูกมากขึ้น ลูกอายุ 4 ขวบ 1 เดือน ชอบให้อ่านนิทานให้ฟัง แล้วก็จะให้อ่านอยู่เรื่องเดียว ทั้ง ๆ ที่ในหนังสือก็มีนิทานตั้งหลายเรื่อง เราก็อยากอ่านเรื่องอื่นให้เขาฟังทุกเรื่อง แต่ลูกก็ไม่เอา จะฟังอยู่เรื่องเดียว สมุดระบายสีก็ซื้อมาให้หลายเล่ม เขาก็ระบายอยู่เล่มเดียว

ครูอุ้ย : เด็กจะทำซ้ำอยู่เรื่อย ๆ เขาจะยังไม่ต้องการรู้เรื่องอื่นอีก เพราะว่ามันจะเหมือนบันไดที่จะต่อขึ้นไปอีก เหมือนการตอกหมุดย้ำเรื่องเดิมก่อนที่จะก้าวขึ้นบันไดขั้นถัดไป

- ลูกสาว 2 ขวบ 8 เดือน กำลังจะเข้าอนุบาล เรารู้สึกว่าจะต้องทำให้เวลาเราอยู่กับเขา เราเตรียมพร้อมให้เขาไม่ว่าเขาจะไปอยู่โรงเรียนไหน ไปเจอรูปแบบการเรียนแบบไหน วันนี้ได้เข้าใจว่านอกเหนือจากกระบวนการที่เราเห็นแล้ว การให้ลูกอยู่กับปัจจุบันของเขา ยอมรับเขา ทำให้รู้สึกที่เราต้องไปทำความเข้าใจลูกอีกมาก และเติบโตไปกับเขา

ครูอุ้ย : พ่อแม่ควรเลี้ยงลูกตามธรรมชาติ (Natural Childhood) และปล่อยให้เด็กเป็นเด็กตามธรรมชาติ ลองสังเกตนกที่อยู่ตามธรรมชาติกับนกที่อยู่ในกรง เคยสังเกตไหมว่ามันต่างกัน แล้วการเลี้ยงเด็กตามธรรมชาติเป็นอย่างไรนั้น ก็คงต้องกลับมาดูที่ธรรมชาติของตัวเราเองเสียก่อน